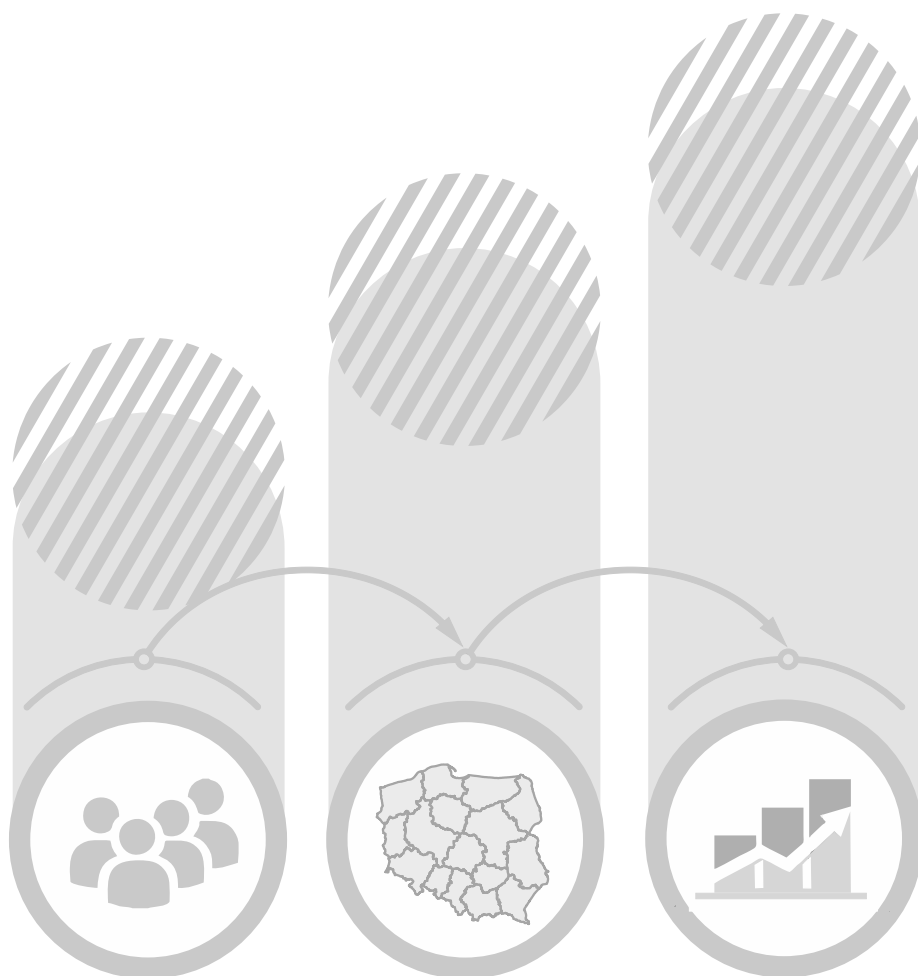

Informacja o sytuacji społeczno-gospodarczej województw Nr 3/2018

Information on socio-economic situation of voivodships No. 3/2018

Informacja o sytuacji społeczno-gospodarczej województw Nr 3/2018

Information on socio-economic situation of voivodships No. 3/2018

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Główny Urząd Statystyczny, Departament Badań Przestrzennych i Środowiska
Statistics Poland, Spatial and Environmental Surveys Department

pod kierunkiem

supervised by

Dominiki Rogalińskiej

Zespół autorski

Editorial Team

Rafał Brzeziński, Małgorzata Brzostowska, Elżbieta Grobicka, Joanna Jelińska-Hrynkiewicz,
Michał Moskalewicz, Joanna Poświata, Krystyna Przepióra

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Michał Moskalewicz, Małgorzata Brzostowska

ISSN 0866-9333

Publikacja dostępna na stronie internetowej

Publication available on website

stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych GUS – prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data – please indicate the source

Przedmowa

Publikacja „Informacja o sytuacji społeczno-gospodarczej województw” jest kolejną edycją tego opracowania wydawanego z częstotliwością kwartalną od 1996 r. Zawiera szereg informacji charakteryzujących sytuację społeczno-gospodarczą województw. Wszystkie prezentowane kategorie zostały przedstawione w ujęciu dynamicznym, a także w relacji do przeciętnych wielkości dla kraju w okresach kwartalnych lub okresach narastających.

Opracowanie składa się z części analitycznej, wzbogaconej prezentacją graficzną w postaci zestawu map i wykresów oraz części tabelarycznej, w której zamieszczono dane statystyczne z zakresu ludności, rynku pracy, wynagrodzeń, emerytur i rent, cen, budownictwa mieszkaniowego, podmiotów gospodarki narodowej, produkcji sprzedanej przemysłu i budownictwa, wyników finansowych przedsiębiorstw oraz rolnictwa. Część analityczna bieżącej edycji, po sześciu latach przerwy, dostępna jest ponownie w formie książkowej. W Internecie utrzymana jest forma PDF, natomiast tablice z danymi dostępne są w formie Excel. Szerszy zakres danych liczbowych jest dostępny w Banku Danych Lokalnych <https://bdl.stat.gov.pl>.

Dyrektor Departamentu
Badań Przestrzennych i Środowiska

Dominika Rogalińska

Prezes
Głównego Urzędu Statystycznego

dr Dominik Rozkrut

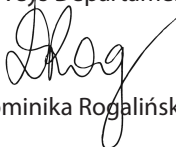
Warszawa, grudzień 2018 r.

Preface

The publication "Information on socio-economic situation of voivodships" is the subsequent edition of this elaboration issued on a quarterly basis since 1996. The edition contains a vast range of information characterizing the socio-economic situation of voivodships. All categories have been presented in terms of dynamics and in relation to national aggregates quarterly and cumulatively.

The elaboration consists of analytical part enriched with maps and charts as well as tabular part containing statistical data on population, labour market, wages and salaries, retirement pay and pensions, prices, residential construction, entities of the national economy, sold production of industry and construction, financial results of enterprises, investment outlays as well as agriculture. Analytical part of the current edition, after six years of break is available again as the printed book form. In the Internet it is presented as PDF format, whereas tables with data are accessible in Excel format. Detailed databases are extracted online from Local Data Bank <https://bdl.stat.gov.pl>.

Director of Spatial and Environmental
Surveys Department

Dominika Rogalińska

President
Statistics Poland

Dominik Rozkrut, Ph. D.

Spis treści

Przedmowa.....	3
<i>Preface .....</i>	<i>4</i>
Objaśnienia znaków umownych.....	6
<i>Symbols</i>	
Synteza.....	7
<i>Executive summary.....</i>	<i>10</i>
Ludność.....	13
<i>Population</i>	
Rynek Pracy	16
<i>Labour Market</i>	
Wynagrodzenia.....	26
<i>Wages and salaries</i>	
Emerytury i renty.....	29
<i>Retirement and other pensions</i>	
Ceny	32
<i>Prices</i>	
Budownictwo mieszkaniowe	38
<i>Residential construction</i>	
Produkcja przemysłu i budownictwa.....	40
<i>Production of industry and construction</i>	
Wyniki finansowe przedsiębiorstw	42
<i>Financial results of enterprises</i>	
Rolnictwo	45
<i>Agriculture</i>	
Uwagi ogólne	50
Uwagi metodologiczne.....	52
<i>General notes .....</i>	<i>57</i>
<i>Methodological notes.....</i>	<i>59</i>

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol <i>Symbols</i>	Opis <i>Description</i>
Kreska (–)	zjawisko nie wystąpiło <i>magnitude zero</i>
Zero (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 <i>magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit</i>
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05 <i>magnitude not zero, but less than 0.05 of a unit</i>
Kropka (.)	zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych <i>data not available or not reliable</i>
Znak x	wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe <i>not applicable</i>
Znak Δ	oznacza, że nazwy zostały skrócone w stosunku do obowiązującej klasyfikacji <i>categories of applied classification are presented in abbreviated form</i>
„W tym” „Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy <i>indicates that not all elements of the sum are given</i>

Synteza

Rachunki narodowe w III kwartale 2018 r.

produkt krajowy brutto	+5,1% r/r
wartość dodana brutto	+5,0% r/r

Według wstępnego szacunku, w III kwartale 2018 r. produkt krajowy brutto (PKB) był wyższy realnie o 5,1% w porównaniu z III kwartałem ub. roku. Głównym czynnikiem wzrostu był nadal popyt krajowy (wpływ na tempo wzrostu gospodarczego +6,0 p. proc., wobec +4,2 p. proc w II kwartale 2018 r.). Złożył się na to pozytywny wpływ spożycia ogółem (+3,3 p. proc.), z tego spożycia w sektorze gospodarstw domowych (+2,7 p. proc.) oraz spożycia publicznego (+0,6 p. proc.). Dodatni był także wpływ akumulacji (+2,7 p. proc.), przede wszystkim na skutek dodatniego wpływu popytu inwestycyjnego (+1,7 p. proc.), a następnie zapasów (+1,0 p. proc.). W III kwartale br. odnotowano również negatywny wpływ eksportu netto na tempo wzrostu gospodarczego (-0,9 p. proc.; wobec pozytywnego wpływu w II kwartale br. +0,9 p. proc.).

Wartość dodana brutto w gospodarce narodowej w III kwartale 2018 r. była większa o 5,0% w porównaniu z analogicznym okresem 2017 r. (wobec wzrostu o 5,4% w przed rokiem). Wzrost szybszy niż przeciętnie w gospodarce wystąpił w działalności finansowej i ubezpieczeniowej (14,2%), budownictwie (13,8%), transporcie i gospodarce magazynowej (11,9%) i przemyśle (5,1%).

Rynek pracy w okresie I–III kwartał 2018 r.

przeciętne zatrudnienie	
w sektorze przedsiębiorstw	+3,7% r/r
stopa bezrobocia rejestrowanego	5,7%

W okresie I–III kwartał 2018 r. przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw było o 3,7% większe niż przed rokiem (kiedy notowano zwiększenie o 4,4%). Wzrost odnotowano we wszystkich województwach, największy w wielkopolskim (o 6,5%), pomorskim (o 6,4%) i podlaskim (o 5,1%); najmniejszy – w dolnośląskim i kujawsko-pomorskim (po 1,9%).

W końcu września 2018 r. w urzędach pracy zarejestrowanych było 947,4 tys. osób bezrobotnych, tj. o 15,2% mniej niż przed rokiem. Spadek liczby bezrobotnych zarejestrowanych odnotowano we wszystkich województwach, od 19,8% w śląskim do 8,4% w świętokrzyskim.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w końcu września 2018 r. wyniosła 5,7%, tj. o 1,1 p. proc. mniej niż przed rokiem. W skali roku stopa bezrobocia zmniejszyła się we wszystkich województwach, od 1,9 p. proc. w warmińsko-mazurskim do po 0,8 p. proc. w małopolskim, świętokrzyskim i wielkopolskim. Najniższą stopę bezrobocia odnotowano w województwach: wielkopolskim (3,2%), śląskim (4,4%), małopolskim (4,7%) i pomorskim (4,8%); najwyższą – w warmińsko-mazurskim (9,9%), kujawsko-pomorskim (8,6%) i podkarpackim (8,5%).

Poprawę sytuacji na rynku pracy wskazują również wstępne wyniki Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) za III kwartał 2018 r. Zwiększyła się liczba pracujących (o 0,6%) oraz wzrósł wskaźnik zatrudnienia (o 0,6 p. proc. do 54,6%). Według BAEL odnotowano spadek zarówno liczby bezrobotnych (o 19,1%), jak i stopy bezrobocia (o 0,9 p. proc. do poziomu

3,8%). Korzystniejsza niż przed rokiem była relacja liczby osób niepracujących do pracujących – na 1000 osób pracujących przypadało 831 osób bezrobotnych lub biernych zawodowo (wobec 852 osób przed rokiem).

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto
w sektorze przedsiębiorstw w okresie
I–III kwartał 2018 r.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw było o 7,2% wyższe niż w analogicznym okresie ub. roku (wobec wzrostu o 5,3% przed rokiem). Wzrost wynagrodzeń odnotowano we wszystkich województwach, największy w lubuskim (o 8,2%), śląskim (o 8,1%) i łódzkim (o 7,7%), a najmniejszy w opolskim (o 5,9%), pomorskim (o 6,2%) oraz lubelskim i warmińsko-mazurskim (po 6,4%). Zwiększyła się rozpiętość w relacji do średniego wynagrodzenia w kraju pomiędzy województwami o najwyższym i najniższym przeciętnym wynagrodzeniu brutto w sektorze przedsiębiorstw i wyniosła 38,9 p. proc. (wobec 38,3 p. proc przed rokiem).

Rolnictwo w okresie I–III kwartał 2018 r.

Na rynku rolnym we wrześniu br. średnie ceny większości produktów rolnych kształtowały się powyżej poziomu sprzed roku. Niższe były ceny żywca wieprzowego i mleka krowiego. Wyniki reprezentacyjnego badania pogłowia zwierząt gospodarskich według stanu w czerwcu 2018 r. wskazują na zwiększenie w skali roku liczebności trzody chlewnej (o 4,2%) i bydła (o 0,9%). Wzrost pogłowia trzody chlewnej obserwowano w 11 województwach, w granicach od 0,4% w wielkopolskim do 25,7% w mazowieckim. W pozostałych województwach wystąpił spadek w granicach od 12,2% w podkarpackim do 5,8% w opolskim. Pogłowie bydła zwiększyło się w 9 województwach, w granicach od 0,3% w podlaskim do 9,4% w zachodniopomorskim. W pozostałych województwach obserwowano spadek liczebności stada bydła, w tym najgłębszy w podkarpackim (o 9,9%).

Ceny towarów i usług konsumpcyjnych.

w I–III kwartał 2018 r.	+2,0% r/r
w III kwartale 2018 r.	+1,7% r/r

W okresie trzech kwartałów 2018 r. ceny towarów i usług konsumpcyjnych wzrosły w skali roku w nieco mniejszym stopniu niż przed rokiem. W kolejnych kwartałach obserwowano przyspieszenie dynamiki cen. W III kwartale br. dużo wyższa niż w poprzednich okresach była dynamika cen towarów i usług w zakresie transportu. W nieco większym stopniu niż w I i II kwartale wzrosły ceny związane z mieszkaniem. Zwolniło natomiast tempo wzrostu cen żywności i napojów bezalkoholowych.

W III kwartale br. wyższy niż przeciętnie w kraju wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych odnotowano w województwach: małopolskim, lubuskim, pomorskim, świętokrzyskim i wielkopolskim (w granicach 2,6%–2,2%).

Produkcja sprzedana przemysłu w okresie
I–III kwartał 2018 r.

Produkcja sprzedana przemysłu (w cenach stałych) była o 5,9% większa niż w okresie I–III kwartał 2017 r. (kiedy notowano wzrost o 6,0%). Zwiększenie produkcji przemysłowej odnotowano we wszystkich województwach – od 12,6% w podkarpackim do 0,7% w łódzkim.

Produkcja budowlano-montażowa w okresie
I–III kwartał 2018 r.

Produkcja budowlano-montażowa (w cenach stałych) zrealizowana na terenie Polski w okresie trzech kwartałów 2018 r. zwiększyła o 19,8% w porównaniu z analogicznym okresem ub. roku (wobec wzrostu o 23,7% w I półroczu br. i o 12,9% w okresie I–III kwartał ub. roku).

Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych
w okresie I–III kwartał 2018 r.

wynik finansowy netto	-1,4%
wskaźnik rentowności obrotu:	
brutto	+5,1%
netto	+4,2%

Wyniki finansowe badanych przedsiębiorstw niefinansowych były niższe od uzyskanych w roku poprzednim. Dynamika przychodów z całokształtu działalności była wolniejsza niż kosztów ich uzyskania, co wpłynęło na pogorszenie wskaźnika poziomu kosztów. Pogorszyły się podstawowe wskaźniki ekonomiczno-finansowe. Zmniejszyły się wskaźniki rentowności obrotu brutto i netto. Pogorszył się również wskaźnik rentowności ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów. Pogorszenie większości wskaźników odnotowano w przedsiębiorstwach województw: pomorskiego i kujawsko-pomorskiego, a poprawę – w przedsiębiorstwach województw łódzkiego i mazowieckiego. W ogólnej liczbie badanych podmiotów nieco wyższy był udział przedsiębiorstw rentownych, zwiększył się również ich udział w przychodach z całokształtu działalności gospodarczej.

Executive summary

National accounts in III quarter of 2018

gross domestic product	+5.1% y/y
gross value added	+5.0% y/y

According to preliminary estimate, in III quarter of 2018, real gross domestic product (GDP) was higher by 5.1% compared with the corresponding quarter of the previous year. The major cause of GDP growth was still domestic demand (influenced economic growth by +6.0 percentage points against +4.2 percentage points in the II quarter of 2018). This was due to the positive influence of final consumption expenditure (+3.3 percentage points), including – the households sector (+2.7 percentage points) and public sector (+0.6 percentage point). There was also a positive influence of gross capital formation (+2.7 percentage point), mostly because of positive influence of investment demand (+1.7 percentage point), followed by inventories (+1.0 percentage point). In III quarter of 2018 there was a negative influence of net export for the pace of economic growth (-0.9 percentage point against positive impact in II quarter of 2018 +0.9 percentage points).

Gross value added in the national economy in III quarter of 2018 was higher by 5.0% as compared to the same period in 2017 (against an increase by 5.4% in the previous year). An increase faster than the average in the economy occurred in financial and insurance activities (14.2%), construction (13.8%), transport and storage (11.9%) and industry (5.1%).

Labour market in I–III quarter of 2018

average paid employment	
in business enterprise sector	+3.7% y/y
registered unemployment rate	5.7%

In I–III quarter of 2018, average paid employment in the enterprise sector grew by 3.7% compared with the third quarter of 2017 (when an increase was noted by 4.4%). Increases were recorded in all voivodships, the highest in wielkopolskie (by 6.5%), pomorskie (by 6.4%) and podlaskie (by 5.1%); the lowest in dolnośląskie and kujawsko-pomorskie (both by 1.9%).

At the end of September 2018 in labour offices 947.4 thous. unemployed persons were registered, i.e. by 15.2% less than a year before. The number of unemployed persons dropped in all voivodships from 19.8% in śląskie to 8.4% in świętokrzyskie.

Registered unemployment rate at the end of September 2018 reached 5.7%, i.e. by 1.1 percentage point less than a year before. Over the year registered unemployment rate in all voivodships decreased from 1.9 percentage points in warmińsko-mazurskie to 0.8 percentage point in małopolskie, świętokrzyskie and wielkopolskie. The lowest unemployment rate was noted in voivodships of wielkopolskie (3.2%), śląskie (4.4%), małopolskie (4.7%) and pomorskie (4.8%); the highest – in warmińsko-mazurskie (9.9%), kujawsko-pomorskie (8.6%) and podkarpackie (8.5%).

Improvement situation of the labour market is confirmed also by the preliminary estimates of The Labour Force Survey

(LFS) for III quarter of 2018. The number of employed persons increased (by 0.6%) and the employment rate increased (by 0.6 percentage point up to 54.6%). According to LFS there is a decrease in the number of unemployed persons (by 19.1%) as well as unemployment rate (by 0.9 percentage points up to 3.8%). The relation between number of persons not working to employed persons was more favorable than a year before – for 1000 working persons were 831 persons unemployed or economically inactive persons (against 852 persons a year before).

Average monthly wages and salaries in business enterprise sector in I–III quarter 2018

Average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector was by 7.2% higher than in the corresponding period of the previous year (increase by 5.3% in last year). Increases of wages and salaries were recorded in all voivodships, the highest in lubuskie (by 8.2%), śląskie (by 8.1%) and łódzkie (by 7.7%); the lowest in opolskie (by 5.9%), pomorskie (by 6.2%), lubuskie and warmińsko-mazurskie (both by 6.4%). The range of average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector between the highest and the lowest result in voivodships increased and amounted 38.9 percentage points (against 38.3 percentage points a year before).

Agriculture in I–III quarter 2018

On the agricultural market in the September of 2018, average prices of most agricultural products were at higher level than a year before. There were lower prices of pigs for slaughter and cows' milk. The preliminary results of representative survey of livestock in June of 2018 shows the increased number of pigs (by 4.2%) and cattle (by 0.9%). The increase of livestock of pigs observed in 11 voivodships in range from 0.4% in wielkopolskie to 25.7% in mazowieckie. In the rest of voivodships there was a decrease in the range from 12.2% in podkarpackie to 5.8% in opolskie. The livestock of cattle increased in 9 voivodships in the range from 0.3% in podlaskie up to 9.4% in zachodniopomorskie. In the other voivodships there was a decrease of number of cattle herd, the deepest in podkarpackie (by 9.9%).

Prices of consumer goods and services

In I–III quarter of 2018	+2.0% y/y
In III of 2018	+1.7% y/y

During the three quarters of 2018 the prices of consumer goods and services increased in slightly smaller extent than a year before. In subsequent quarters an acceleration of growth in price indices was observed. In III quarter of 2018 the price indices of goods and services in the field of transport was much higher than in previous periods. The prices of dwellings increases a little bit more in comparison to I and II quarters. The growth rate of food and non-alcoholic beverages prices slowed down.

In III quarter of 2018 the higher than average in the country increase in prices of goods and services was noted in voivodships of: małopolskie, lubuskie, pomorskie, świętokrzyskie and wielkopolskie (in the range of 2.6%–2.2%).

Sold production of industry in I–III quarter of 2018

Sold production of industry (in constant prices) was by 5.9% higher than in I–III quarter of 2017 (when an increase was noted by 6.0%). Increase of industrial production was observed in all voivodships – from 12.6% in podkarpackie to 0.7% in łódzkie.

Construction and assembly production in I–III quarter of 2018

Construction and assembly production (in constant prices) in last quarters increased by 19.8% in comparison to the corresponding period of the previous year (when an increase was noted by 23.7% in first half of 2018 and by 12.9% in I–III quarter of 2017).

Financial results of non-financial enterprises in I–III quarter 2018

net financial result	–1.4%
turnover profitability rate:	
gross	+5.1%
net	+4.2%

Financial results of the non-financial enterprises were lower than these recorded in the previous year. The indices of revenues from total activity was slower than the costs of obtaining them, which affected the deterioration of the cost level indicator. Basic economic and financial indicators have deteriorated. The gross and net turnover profitability rate decreased. The rate of sales of products, goods and materials also decreased. Deterioration of most indicators was noted in enterprises of: pomorskie and kujawsko-pomorskie. The improvement of indicators was noted in enterprises of: łódzkie and mazowieckie. In total number of surveyed enterprises the share of profitable enterprises was slightly higher, their share of revenue from total business activity also increased.

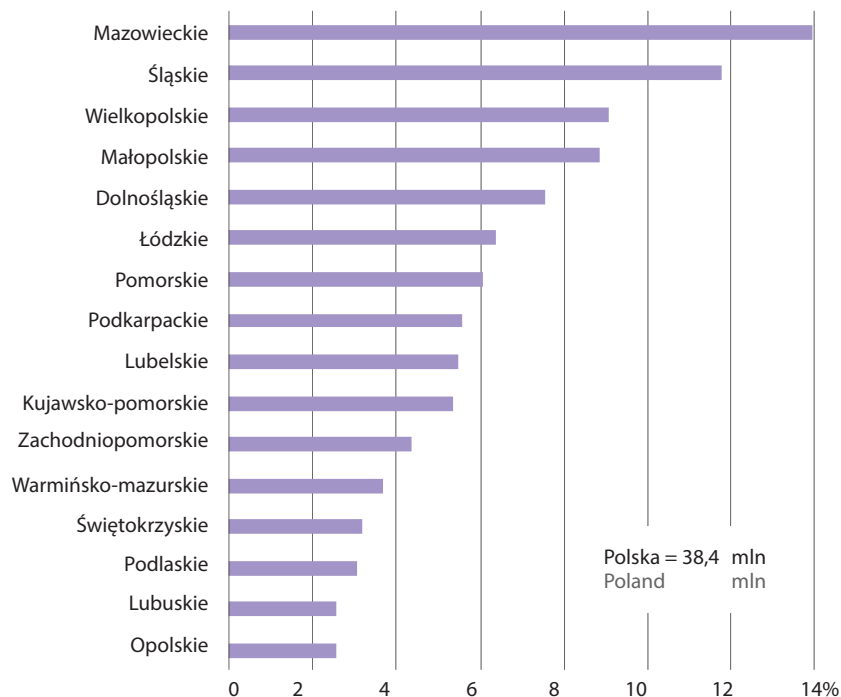
Ludność Population

Ludność Polski w końcu czerwca 2018 r. liczyła **38413,1 tys.** osób, tj. o 9,2 tys. osób mniej niż w analogicznym okresie roku 2017. Różnica pomiędzy liczbą urodzeń żywych a zgonów wyniosła minus 21,7 tys. osób w porównaniu do minus 10,7 tys. osób w pierwszym półroczu 2017 r.

Zmniejszenie liczby ludności odnotowano w 11 województwach, w tym w stopniu wyższym niż przeciętnie w kraju – w śląskim (o 12,5 tys.) oraz łódzkim (o 9,4 tys.). Liczba ludności wzrosła natomiast w województwach: mazowieckim (o 19,2 tys.), małopolskim (o 9,5 tys.), pomorskim (o 8,5 tys.), wielkopolskim (o 5,6 tys.) oraz podkarpackim (o 1,1 tys.).

Udział ludności miejskiej w ogólnej liczbie ludności kraju w końcu czerwca 2018 r. wyniósł 60,1%, co oznacza spadek o 0,1 p. proc. w porównaniu z analogicznym okresem ub. roku. Najniższy udział ludności miejskiej notowano w województwie podkarpackim – 41,1% (spadek o 0,1 p. proc.). Wyższy niż przeciętnie wskaźnik urbanizacji wystąpił w 8 województwach, w tym najwyższy w śląskim – 76,8% (spadek o 0,1 p. proc.).

Wykres 1. Udział liczby mieszkańców województw w ogólnej liczbie ludności w I półroczu 2018 r.
Chart 1. Share of the population of voivodships in the total population of Poland in the first half of 2018

Od stycznia do końca czerwca 2018 r. zarejestrowano 193,4 tys. **urodzeń żywych**, tj. o 6,6 tys. mniej niż w analogicznym okresie roku poprzedniego. Współczynnik urodzeń obniżył się o 0,3 pkt do poziomu 10,1‰. Najniższą wartość wskaźnika zanotowano w województwach opolskim i świętokrzyskim (po 8,5‰). W porównaniu z analogicznym okresem ub. roku współczynnik urodzeń zmniejszył się we wszystkich województwach z wyjątkiem małopolskiego, w którym utrzymał się na niezmiennym poziomie. Wyższą od średniej w kraju liczbę urodzeń na 1000 ludności notowano w województwach: pomorskim (11,5‰), małopolskim i mazowieckim (po 11,2‰) oraz w wielkopolskim (11,0‰). W podkarpackim współczynnik urodzeń osiągnął wartość równą średniej dla kraju.

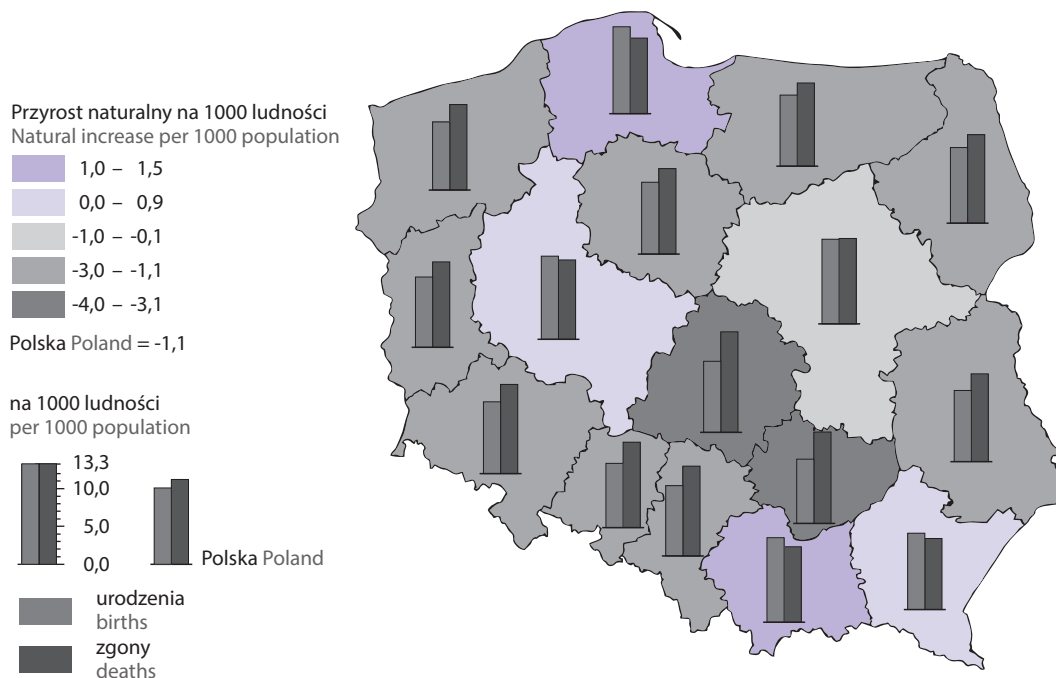
Od stycznia do końca czerwca 2018 r. **zmarło** 215,1 tys. osób, tj. o 4,3 tys. osób więcej niż w analogicznym okresie roku 2017. Liczba zgonów w przeliczeniu na 1000 ludności zwiększyła się o 0,2 pkt do poziomu 11,2‰. W porównaniu z analogicznym okresem ub. roku, wartość współczynnika zgonów wzrosła w 13 województwach – najbardziej w lubuskim i kujawsko-pomorskim (odpowiednio o 1,0 i 0,8 pkt do poziomu 11,3‰). Wyższą niż średnia dla kraju wartość współczynnika zgonów odnotowano w 11 województwach, w tym najwyższą w łódzkim (13,3‰) i świętokrzyskim (12,1‰). Najniższą liczbą zgonów na 1000 mieszkańców charakteryzowały się województwa podkarpackie (9,4‰) oraz małopolskie i pomorskie (po 10,0‰).

Do końca czerwca 2018 r. **liczba zgonów niemowląt** wyniosła 788 dzieci w wieku poniżej 1 roku życia. Współczynnik zgonów niemowląt (liczony na 1000 urodzeń żywych) osiągnął poziom 4,1‰, co oznacza wzrost o 0,1 pkt w porównaniu z analogicznym okresem ub. roku. Najwyższym poziomem wskaźnika zgonów niemowląt charakteryzowały się województwa lubelskie (5,0‰) oraz dolnośląskie i łódzkie (po 4,9‰). W 9 województwach zanotowano niższą wartość wskaźnika niż przeciętnie w kraju, w tym najniższą – w podkarpackim (3,3‰), małopolskim (3,4‰) i zachodniopomorskim (3,6‰).

Współczynnik **przyrostu naturalnego** osiągnął wartość minus 1,1‰ w porównaniu do minus 0,6‰ w analogicznym okresie ub. roku. Najniższym przyrostem naturalnym na 1000 ludności cechowały się województwa łódzkie (minus 4,0‰) i świętokrzyskie (minus 3,6‰). Dodatni przyrost naturalny na 1000 ludności odnotowano w województwach: pomorskim (1,5‰), małopolskim (1,3‰), podkarpackim (0,7‰) i wielkopolskim (0,5‰).

Mapa 1.
Map 1.

Ruch naturalny ludności w I półroczu 2018 r.
Vital statistics of population in the first half of 2018

Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały w przeliczeniu na 1000 ludności w pierwszym półroczu 2018 r. wyniosło 0,1‰ (wobec 0,0‰ w końcu czerwca ub. roku). Dodatnie saldo migracji notowano w województwach: mazowieckim (2,8‰), pomorskim (1,9‰), małopolskim (1,3‰), dolnośląskim (1,2‰) i wielkopolskim (0,3‰). W pozostałych województwach wskaźnik był ujemny i kształtował się w granicach od minus 2,2‰ w lubelskim i warmińsko-mazurskim do minus 0,6‰ w łódzkim.

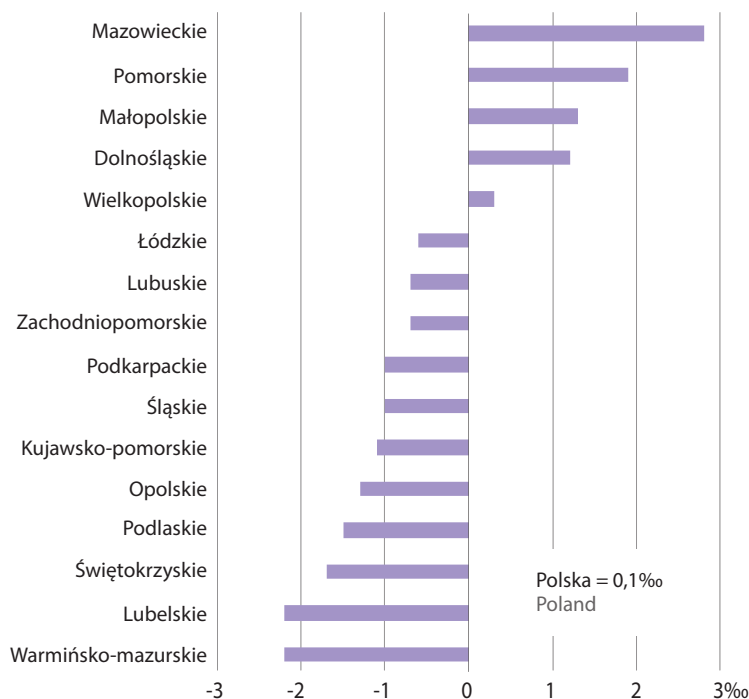

W pierwszych dwóch kwartałach 2018 r. zawarto 70,8 tys. **małżeństw** (wzrost o 0,1 tys. w porównaniu z pierwszym półroczem 2017 r.). Współczynnik małżeństw utrzymał się na poziomie analogicznego okresu ub. roku i wyniósł 3,7‰; w poszczególnych województwach kształtował się od 4,1‰ w małopolskim do 3,3‰ w łódzkim oraz świętokrzyskim.

Od stycznia do końca czerwca 2018 r. **rozwiódło się** 33,8 tys. par małżeńskich, tj. o 0,3 tys. mniej niż analogicznym okresie roku poprzedniego. Współczynnik rozwodów utrzymał się na poziomie 1,8‰. Najniższy wskaźnik rozwodów odnotowano w województwach podkarpackim (1,3‰) i podlaskim (1,4‰). Wyższą wartością niż średnia dla kraju charakteryzowały się województwa: dolnośląskie (2,2‰), zachodniopomorskie (2,1‰) oraz mazowieckie i śląskie (po 1,9‰). W lubuskim współczynnik rozwodów osiągnął poziom średniej dla kraju.

Wykres 2.
Chart 2.

Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w I połowie 2018 r.
Net of internal and international migrations for permanent residence per 1000 population the first half of 2018

Rynek Pracy Labour Market

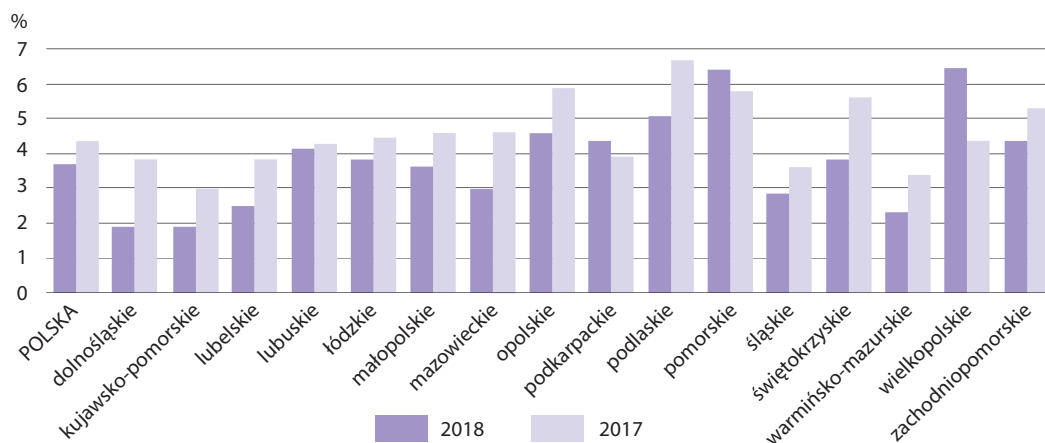
Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w okresie I–III kwartał 2018 r. wzrosło w skali roku. W porównaniu z analogicznym okresem 2017 r. zmniejszyła się liczba bezrobotnych zarejestrowanych oraz obniżyła się stopa bezrobocia rejestrowanego.

Wstępne wyniki **Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności** za III kwartał 2018 r. wskazują na korzystniejszą niż przed rokiem sytuację na rynku pracy – zwiększyła się liczba pracujących i odnotowano wzrost wskaźnika zatrudnienia. W ujęciu rocznym zmniejszyła się liczba bezrobotnych, obniżyła się stopa bezrobocia. Poprawie uległa relacja niepracujących do pracujących.

Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w okresie I–III kwartał 2018 r. wyniosło 6219,5 tys. osób i było o 3,7% większe niż przed rokiem (kiedy notowano wzrost o 4,4%). Wzrost zatrudnienia odnotowano w większości sekcji – największy w działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (o 7,5%), transporcie i gospodarce magazynowej (o 6,6%), a także w budownictwie (o 5,6%). W górnictwie i wydobywaniu zatrudnienie utrzymało się na poziomie analogicznego okresu 2017 r. Mniejsze niż przed rokiem było zatrudnienie w obsłudze rynku nieruchomości (o 1,4%) oraz w wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (o 0,7%). Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw wzrosło we wszystkich województwach, w największym stopniu w wielkopolskim (o 6,5%), pomorskim (o 6,4%) i podlaskim (o 5,1%), a w najmniejszym – w dolnośląskim i kujawsko-pomorskim (po 1,9%).

Wykres 3. Przeciętne zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw w okresie I–III kwartał w latach 2017–2018 (wzrost w skali roku)

Chart 3. Average paid employment in the enterprise sector in I–III quarter in 2017–2018 (increase in the year)

Przeciętne zatrudnienie w przemyśle w okresie styczeń–wrzesień 2018 r. wyniosło 2715,4 tys. osób i w skali roku zwiększyło się o 2,7%. Wzrost wystąpił we wszystkich województwach, największy w podkarpackim (o 4,8%), podlaskim (o 4,6%) i lubuskim (o 4,4%), a najmniejszy w warmińsko-mazurskim (o 1,3%).

Przeciętne zatrudnienie w budownictwie było o 5,6% wyższe niż przed rokiem (kiedy notowano wzrost o 0,4%) i ukształtowało się na poziomie 404,3 tys. osób. Wzrost odnotowano w 15 województwach – największy w: dolnośląskim (o 10,6%), pomorskim (o 10,2%) i lubuskim (o 9,7%). W województwie opolskim zatrudnienie zmniejszyło się o 4,1%.

Przeciętne zatrudnienie w handlu; naprawie pojazdów samochodowych wyniosło 1276,8 tys. osób i w skali roku zwiększyło się o 3,3%. Wzrost wystąpił w 13 województwach – największy w wielkopolskim (o 7,4%), pomorskim (o 7,0%) i opolskim (o 5,9%), najmniejszy w małopolskim (o 0,9%) i lubuskim (o 1,7%). Spadek odnotowano w województwach: lubelskim (o 0,6%), śląskim (o 0,5%) i dolnośląskim (o 0,1%).

Przeciętne zatrudnienie w zakwaterowaniu i gastronomii było o 4,3% wyższe niż przed rokiem i wyniosło 121,6 tys. osób. Wzrost wystąpił w 11 województwach – największy w: podlaskim (o 16,2%), opolskim (o 11,8%) i dolnośląskim (o 8,9%), najmniejszy w świętokrzyskim (o 2,1%). W województwie podkarpackim zatrudnienie w zakwaterowaniu i gastronomii utrzymało się na poziomie roku poprzedniego, a pozostałych województwach odnotowano spadek, najgłębszy w lubelskim (o 7,5%).

Przeciętne zatrudnienie w obsłudze rynku nieruchomości wyniosło 95,4 tys. osób i w skali roku zmniejszyło się o 1,4%. Spadek zatrudnienia odnotowano w 12 województwach, najgłębszy w: wielkopolskim (o 8,0%), łódzkim i podkarpackim (po 3,1%) oraz lubelskim (o 2,9%). W pozostałych województwach zatrudnienie wzrosło w granicach od 3,1% w dolnośląskim do 0,7% w świętokrzyskim.

Przeciętne zatrudnienie w działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej ukształtowało się na poziomie 218,7 tys. osób i było o 7,5% większe niż w okresie trzech kwartałów 2017 r. Wzrost odnotowano w 15 województwach, największy w: warmińsko-mazurskim (o 14,2%), lubuskim (o 13,4%), małopolskim (o 11,8%) i podkarpackim (o 11,7%); najmniejszy w łódzkim (o 2,5%) i śląskim (o 2,7%). Spadek zatrudnienia wystąpił w województwie opolskim (o 9,4%).

Przeciętne zatrudnienie w administrowaniu i działalności wspierającej było o 3,4% wyższe niż przed rokiem i wyniosło 425,0 tys. osób. Wzrost odnotowano w 12 województwach – największy w opolskim (o 31,9%), zachodniopomorskim (o 20,5%) i podlaskim (o 18,0%). Spadek wystąpił w województwach, lubuskim, dolnośląskim, lubelskim i warmińsko-mazurskim (odpowiednio o: 7,3%, 4,4%, 0,7% i 0,1%).

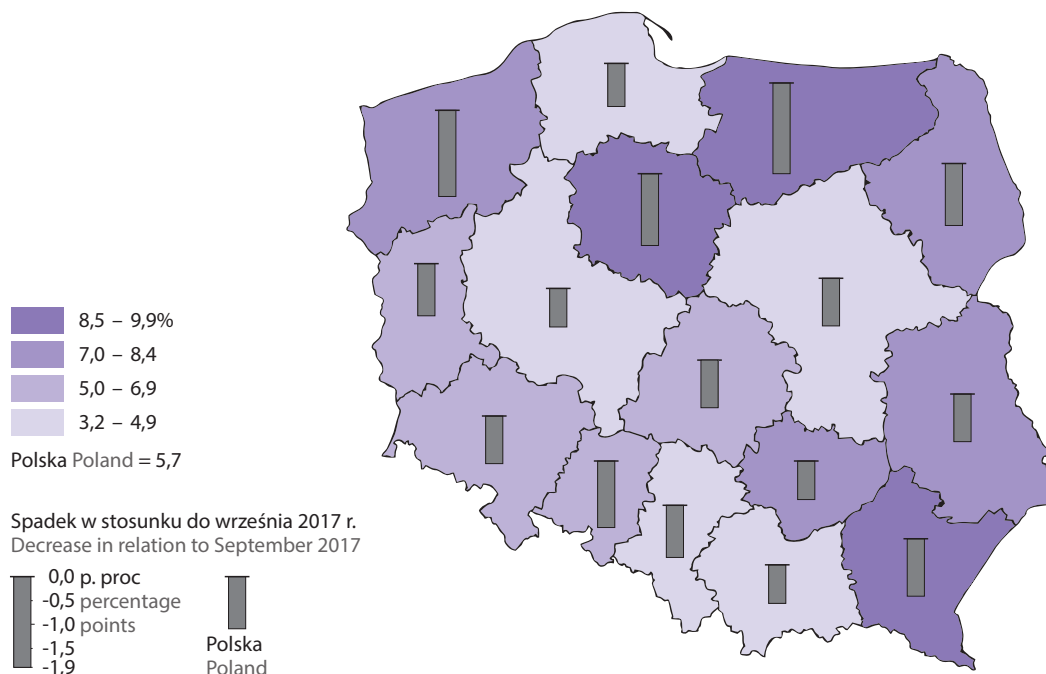
W końcu września 2018 r. w urzędach pracy **zarejestrowanych** było 947,4 tys. **osób bezrobotnych**, tj. o 169,7 tys. (o 15,2%) mniej niż w analogicznym miesiącu 2017 r. Spadek liczby bezrobotnych zarejestrowanych w skali roku odnotowano we wszystkich województwach, od 19,8% w śląskim do 8,4% w świętokrzyskim.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w końcu września 2018 r. wyniosła przeciętnie w kraju 5,7% i była niższa o 1,1 p. proc. w stosunku do września 2017 r. Spadek odnotowano we wszystkich województwach, najgłębszy w warmińsko-mazurskim (o 1,9 p. proc.), zachodniopomorskim (o 1,8 p. proc.), kujawsko-pomorskim (o 1,5 p. proc.), opolskim (o 1,4 p. proc.). W najmniejszym stopniu stopa bezrobocia zmniejszyła się w województwach: małopolskim, świętokrzyskim i wielkopolskim (po 0,8 p. proc.) oraz pomorskim (o 0,9 p. proc.).

Zmniejszyło się terytorialne zróżnicowanie stopy bezrobocia. W końcu września 2018 r. różnica pomiędzy najniższą i najwyższą wartością stopy bezrobocia w województwach wynosiła 6,7 p. proc., a wyznaczały je województwa: wielkopolskie (3,2%) i warmińsko-mazurskie (9,9%); w skali roku rozpiętość ta zmniejszyła się o 1,1 p. proc. Podobnie jak przed rokiem, do województw o wysokiej stopie bezrobocia, poza warmińsko-mazurskim, należały kujawsko-pomorskie (8,6%) i podkarpackie (8,5%). Również jak przed rokiem najniższą stopę bezrobocia, poza wielkopolskim, odnotowano w województwach: śląskim (4,4%), małopolskim (4,7%), pomorskim (4,8%) i mazowieckim (4,9%).

Mapa 2. Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2018 r. stan w końcu września

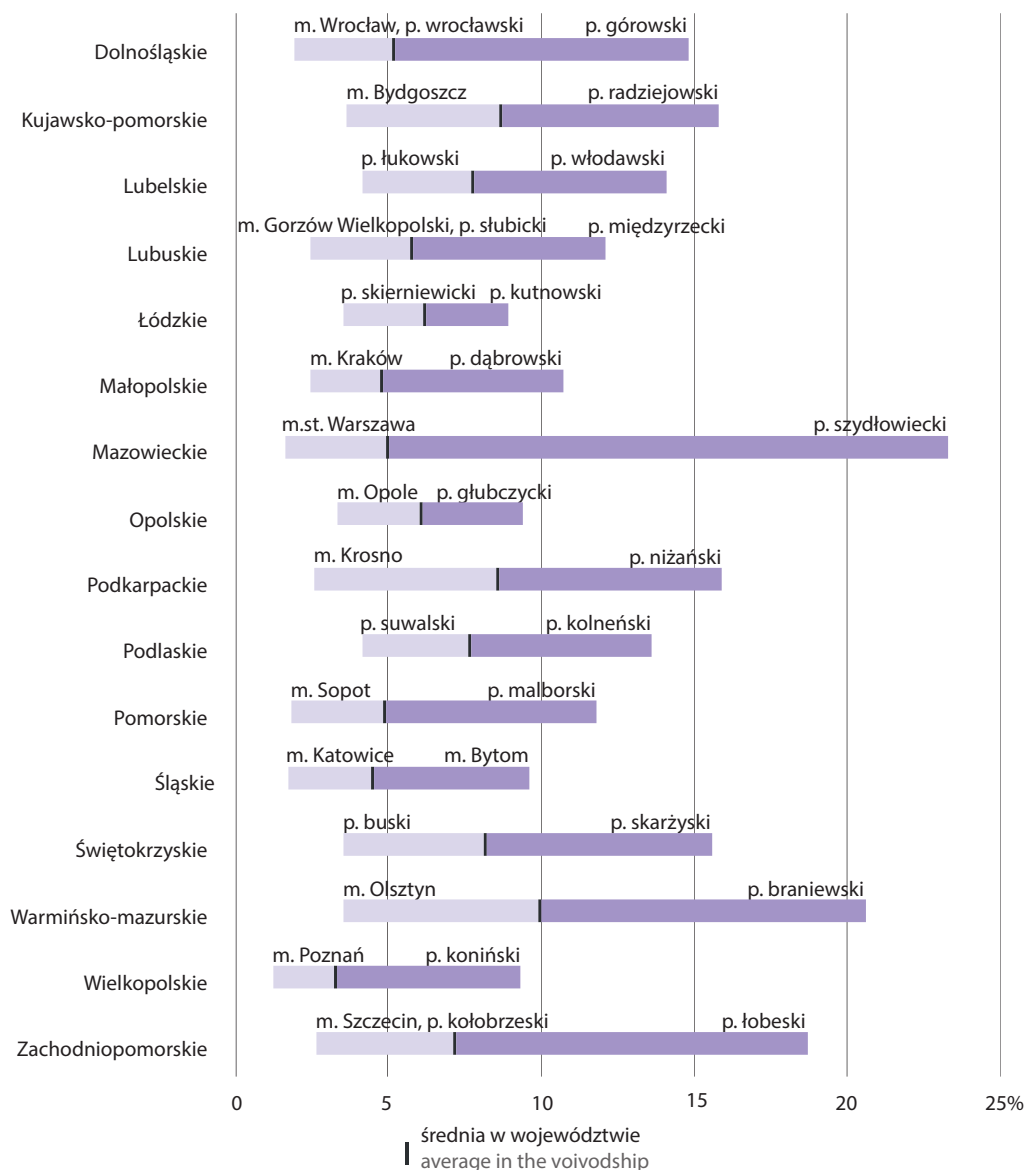
Map 2. Registered unemployment rate in 2018 as of end of September

Analizując stopę bezrobocia na poziomie powiatów w 14 województwach zmniejszeniu uległy różnice pomiędzy skrajnymi wartościami wskaźnika. Najgłębszy spadek zróżnicowania odnotowano w mazowieckim (21,7 p. proc., wobec 23,6 p. proc. we wrześniu 2017 r.), najmniejszy w łódzkim (5,4 p. proc., wobec 5,6 p. proc.). Wzrost odnotowano w województwach: warmińsko-mazurskim (17,1 p. proc., wobec 16,9 p. proc.) i świętokrzyskim (12,1 p. proc., wobec 12,0 p. proc.). Największa dysproporcja wewnątrz wojewódzka utrzymała się w województwie mazowieckim i, podobnie jak w okresach poprzednich, wyznaczały ją powiaty szydłowiecki, gdzie w końcu września 2018 r. odnotowano stopę bezrobocia 23,3% i powiat m.st. Warszawa o stopie bezrobocia 1,6%. Najmniejszą rozpiętość odnotowano, podobnie jak w latach poprzednich, w województwie łódzkim, a wyznaczała ją stopa bezrobocia na poziomie 8,9% w powiecie kutnowskim oraz 3,5% w powiecie skierniewickim.

Wykres 4. Stopa bezrobocia rejestrowanego według powiatów w 2018 r. stan w końcu września

Chart 4. Registered unemployment rate by powiats in 2018 as of end of September

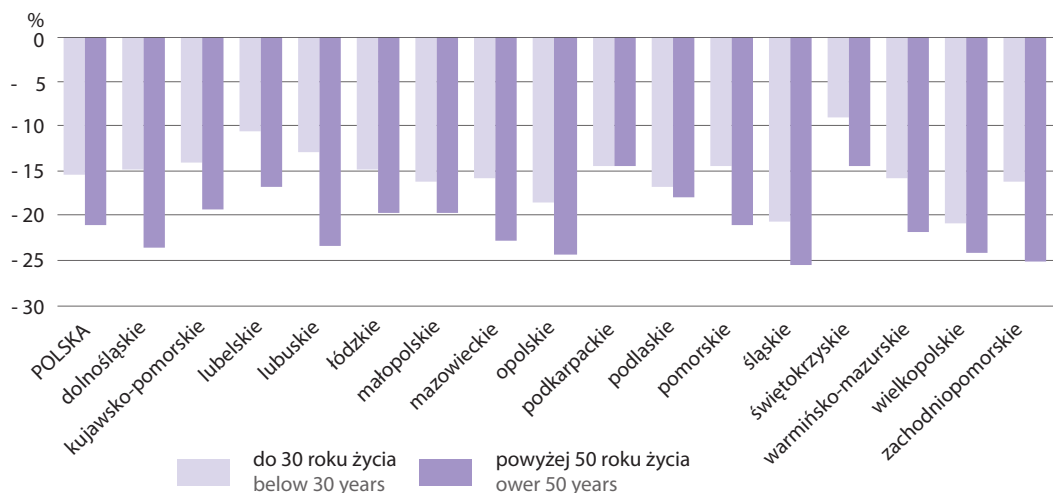
W końcu września 2018 r. wśród bezrobotnych zarejestrowanych było 507,3 tys. osób **długotrwale bezrobotnych**. Udział tej grupy w liczbie bezrobotnych zarejestrowanych wyniósł 53,5% (spadek o 1,9 p. proc.). Największy udział odnotowano w województwach: lubelskim (59,6%), podlaskim (59,2%) i podkarpackim (59,1%), a najmniejszy w: wielkopolskim (44,6%), pomorskim (44,7%) i lubuskim (46,3%).

Wśród bezrobotnych zarejestrowanych 254,3 tys. osób stanowiły osoby **do 30 roku życia**. Udział tej grupy wyniósł 26,8% (o 0,1 p. proc. mniej niż przed rokiem) i był największy w województwach: lubelskim (31,5%), pomorskim i świętokrzyskim (po 29,6%), a najmniejszy w: łódzkim (22,3%), dolnośląskim (23,0%) oraz śląskim (23,6%).

W kategorii **osób powyżej 50 roku życia** liczba bezrobotnych wynosiła 250,8 tys. osób, co stanowiło 26,5% ogółu bezrobotnych zarejestrowanych (spadek o 2,0 p. proc. w skali roku). Największy udział tej kategorii bezrobotnych odnotowano w województwach: opolskim (30,4%), łódzkim (29,9%) i dolnośląskim (29,8%), najmniejszy w lubelskim i podkarpackim (odpowiednio 22,8% i 23,8%).

Wykres 5. Spadek liczby bezrobotnych zarejestrowanych według wybranych grup wieku w 2018 r. stan w końcu września; spadek w skali roku

Chart 5 Decrease in the number of registered unemployed by selected age groups in 2018 as of the end of September; year-on-year decrease

Liczba bezrobotnych **korzystających ze świadczeń pomocy społecznej** wyniosła 18,7 tys. osób. Najwięcej bezrobotnych pobierało świadczenia w województwach dolnośląskim i kujawsko-pomorskim (po 2,7 tys.) oraz śląskim (o 2,2 tys.), najmniej w lubelskim (0,1 tys.), zachodniopomorskim (0,2 tys.) i lubuskim (0,3 tys.). Udział tej grupy zmniejszył się w skali roku o 0,1 p. proc. (do 2,0%) i był największy w województwach dolnośląskim (4,3%) i kujawsko-pomorskim (3,8%), a najmniejszy w: lubelskim (0,2%), zachodniopomorskim (0,5%) oraz mazowieckim i świętokrzyskim (po 1,1%).

Liczba osób bezrobotnych **posiadających co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia** wyniosła 200,9 tys. Udział tej grupy w liczbie bezrobotnych zarejestrowanych wyniósł 21,2% (wzrost o 1,9 p. proc. w stosunku do analogicznego okresu 2017 r.); największy był w województwach: pomorskim (25,4%), kujawsko-pomorskim (24,3%) i wielkopolskim (23,8%), najmniejszy w: podlaskim (18,4%), mazowieckim (18,7%) i łódzkim (19,0%).

Bezrobotni **posiadający co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18 roku życia** stanowili, podobnie jak w poprzednich latach, 0,2% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych w kraju. Ich liczba w końcu września 2018 r. wyniosła 2,3 tys. i była o 2,0% większa niż w roku poprzednim.

Wśród bezrobotnych zarejestrowanych 59,9 tys. osób stanowiły osoby **niepełnosprawne** (o 15,2% mniej niż we wrześniu 2017 r.). Niepełnosprawni, podobnie jak przed rokiem, stanowili 6,3% ogółu bezrobotnych w kraju. Największy udział tej grupy odnotowano w województwach: lubuskim (8,6%), łódzkim (8,3%) oraz dolnośląskim i pomorskim (po 8,1%), najmniejszy: w kujawsko-pomorskim (4,5%), lubelskim i mazowieckim (po 4,7%) oraz podkarpackim (4,8%).

W okresie I–III kwartał 2018 r. liczba **nowo zarejestrowanych bezrobotnych** wyniosła 1239,3 tys. osób i była o 13,1% mniejsza niż przed rokiem (wobec spadku o 11,4% w analogicznym okresie 2017 r.). Najliczniejszą grupę nadal stanowiły osoby rejestrujące się po raz kolejny, a ich udział w nowo zarejestrowanych ogółem zwiększył się w skali roku (o 0,5 p. proc. do 82,2%). Nieznacznie wzrósł również odsetek osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych oraz zamieszkałych na wsi. Obniżył się natomiast odsetek

osób długotrwale bezrobotnych, osób dotychczas niepracujących i absolwentów oraz osób zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładów pracy.

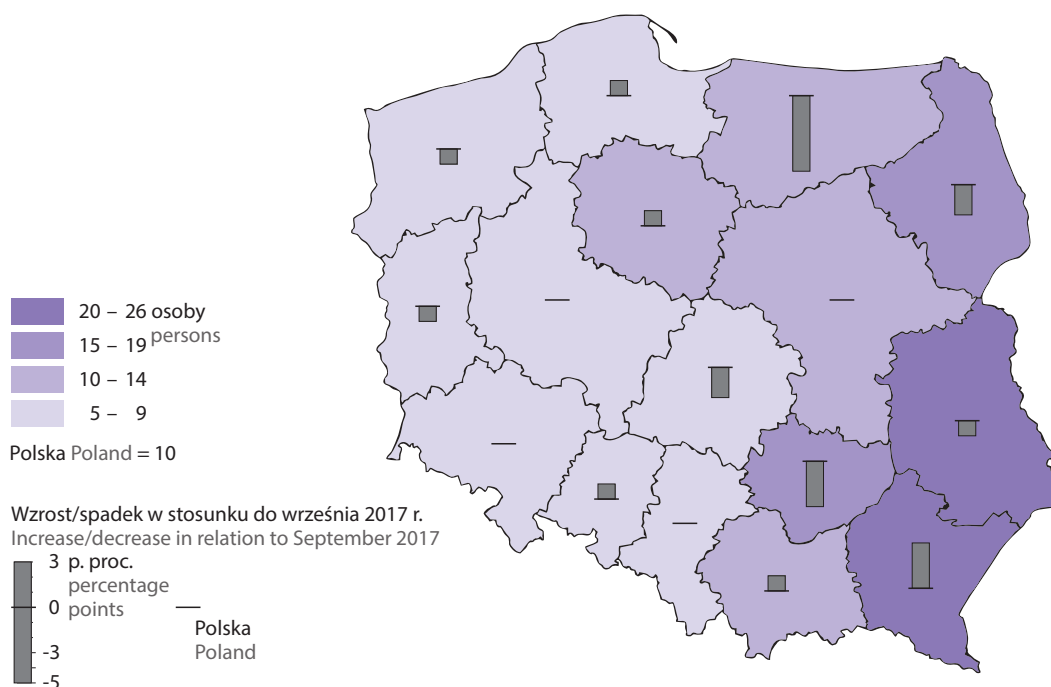
Z ewidencji bezrobotnych w okresie dziewięciu miesięcy br. **skreślono** 1373,7 tys. osób, tj. o 16,4% mniej niż przed rokiem (wobec spadku o 11,2% w analogicznym okresie 2017 r.). Główną przyczyną wyrejestrowania nadal stanowiło podjęcie pracy (49,5%), w wyniku czego z rejestru skreślono 680,3 tys. osób (o 14,4% mniej niż przed rokiem).

W końcu września 2018 r. najwyższą **stopę napływu bezrobotnych** odnotowano w województwach: warmińsko-mazurskim (1,7%), kujawsko-pomorskim, świętokrzyskim i zachodniopomorskim (po 1,3%), natomiast najniższą w: mazowieckim i wielkopolskim (po 0,6%) oraz małopolskim i śląskim (po 0,7%); przy średniej dla kraju 0,9%.

W końcu września 2018 r., podobnie jak przed rokiem, **na 1 ofertę pracy** przypadało 10 osób bezrobotnych. Najkorzystniejsza sytuacja miała miejsce w województwie śląskim (5 osób na 1 ofertę pracy), a następnie dolnośląskim, lubuskim i opolskim (po 6 osób na 1 ofertę pracy), natomiast najmniej sprzyjająca wystąpiła w: podkarpackim (26 osób na 1 ofertę pracy), lubelskim (20 osób na 1 ofertę pracy), podlaskim (19 osób na 1 ofertę pracy) i świętokrzyskim (16 osób na 1 ofertę pracy).

Mapa 3. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych na 1 ofertę pracy w 2018 r. stan na koniec września

Mapa 3. Number of registered unemployed per one job offer in 2018 state at the end of September

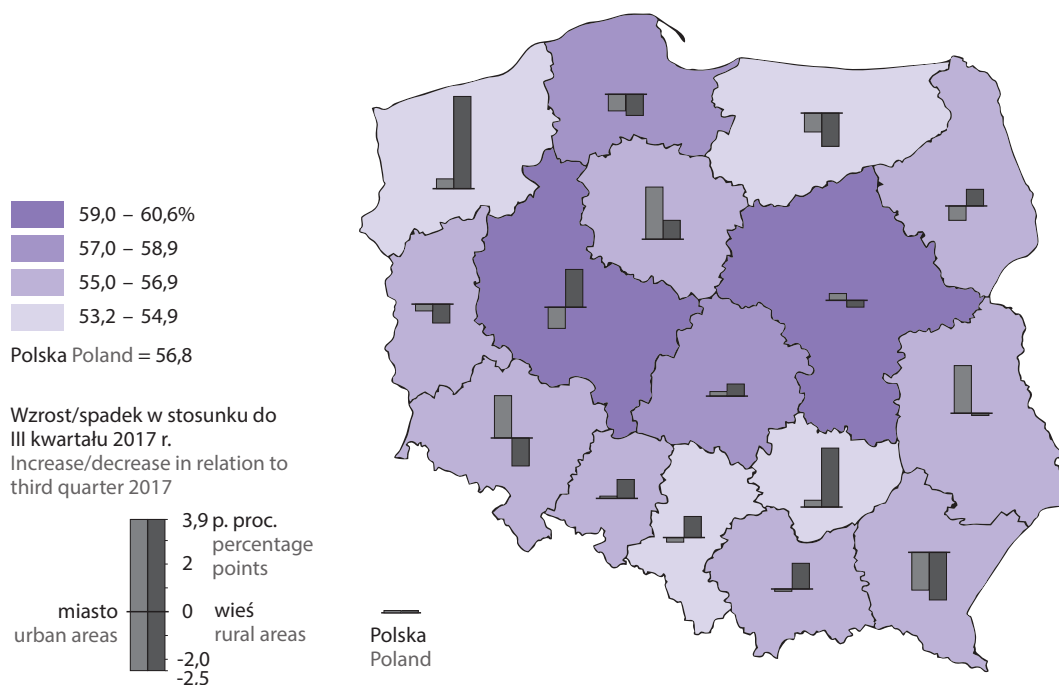

Według wstępnych wyników **Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL)** w III kwartale 2018 r. zbiorowość aktywnych zawodowo liczyła 17279 tys. osób, tj. o 48 tys. mniej w porównaniu do III kwartału 2017 r. Spadek liczby osób aktywnych zawodowo odnotowano w 9 województwach – najgłębszy w świętokrzyskim (o 3,9%), a następnie w podkarpackim (o 3,7%) i warmińsko-mazurskim (o 2,6%); najmniejszy – w łódzkim (o 0,1%). Największy wzrost wystąpił w województwach: kujawsko-pomorskim i zachodniopomorskim (odpowiednio o 2,4% i 2,1%), najmniejszy w mazowieckim i wielkopolskim (po 0,1%).

Współczynnik aktywności zawodowej wyniósł 56,8% i był o 0,1 p. proc. wyższy niż w III kwartale 2017 r. Wzrost odnotowano w 10 województwach – największy w kujawsko-pomorskim (1,6 p. proc.), zachodniopomorskim (1,5 p. proc.) oraz dolnośląskim i lubelskim (po 0,9 p. proc.). W pozostałych województwach odnotowano spadek – najgłębszy w podkarpackim i świętokrzyskim (o 1,8 p. proc.). Najwyższą wartość współczynnika odnotowano w województwie mazowieckim (60,6%) i wielkopolskim (59,9%), a najniższą w śląskim (53,2%), świętokrzyskim i warmińsko-mazurskim (po 53,5%). W podziale na płeć odnotowano wzrost o 0,5 p. proc. współczynnika aktywności kobiet (do 48,9%), natomiast współczynnik aktywności mężczyzn spadł o 0,2 p. proc. (do 65,5%). Zarówno w miastach, jak i na obszarach wiejskich odnotowano wzrost współczynnika o 0,1 p. proc. (odpowiednio 56,9% i 56,6%).

Mapa 4.
Map 4.

Współczynnik aktywności zawodowej w III kwartale 2018 r. i jego zmiany w podziale na miasto-wieś
Activity rate in III quarter of 2018 and its changes in the urban-rural division

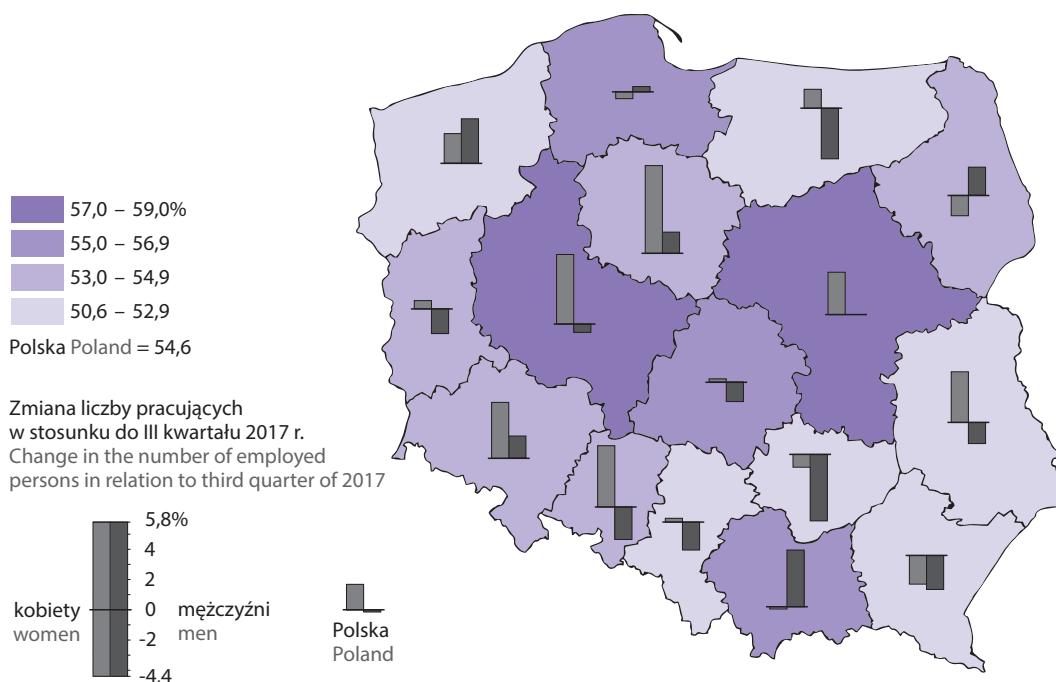
Liczba **pracujących** wyniosła 16617 tys. osób i w skali roku zwiększyła się o 107 tys., tj. o 0,6%. Wzrost wystąpił w 9 województwach, największy w kujawsko-pomorskim (o 3,3%), zachodniopomorskim (o 2,5%) i dolnośląskim (o 2,4%). W pozostałych województwach odnotowano spadek – najgłębszy w świętokrzyskim (o 2,9%) i podkarpackim (o 2,1%). Zwiększyła się liczba pracujących kobiet (o 1,7%) natomiast mężczyzn spadła (o 0,2%). Wzrost liczby pracujących kobiet wystąpił w 11 województwach, największy w kujawsko-pomorskim (o 5,8%) i wielkopolskim (o 4,6%), najmniejszy w łódzkim i śląskim (po 0,2%). W pozostałych województwach liczba pracujących kobiet spadła – najgłębiej w podkarpackim (o 1,9%). Kobiety stanowiły 45,0% pracujących ogółem. Największy udział kobiet wśród pracujących odnotowano w województwie mazowieckim (46,5%), łódzkim (45,6%) oraz śląskim i wielkopolskim (po 45,5%), najmniejszy w warmińsko-mazurskim (43,0%), kujawsko-pomorskim (43,2%) i podkarpackim (43,4%). W skali roku udział pracujących kobiet wzrósł o 0,5 p. proc. Wzrost odnotowano w 12 województwach – największy w opolskim (o 1,5 p. proc.) oraz lubelskim i wielkopolskim (po 1,2 p. proc.). Spadek udziału kobiet w liczbie pracujących ogółem odnotowano w województwach małopolskim (o 1,0 p. proc.), podlaskim (o 0,8 p. proc.) oraz pomorskim i zachodniopomorskim (po 0,2 p. proc.).

Wskaźnik zatrudnienia w III kwartale 2018 r. wyniósł 54,6% (wzrost o 0,6 p. proc. w stosunku do analogicznego okresu 2017 r.). Najwyższy wskaźnik wystąpił w województwie wielkopolskim (59,0%) i mazowieckim (58,3%), najniższy w warmińsko-mazurskim (50,6%) i świętokrzyskim (50,7%). Wzrost wskaźnika

odnotowano w 10 województwach, największy w kujawsko-pomorskim (o 1,9 p. proc.) oraz dolnośląskim i zachodniopomorskim (po 1,7 p. proc.). W województwach łódzkim i śląskim wskaźnik nie uległ zmianie. Spadek odnotowano w województwach świętokrzyskim (o 1,1 p. proc.), podkarpackim (o 0,8 p. proc.), warmińsko-mazurskim (o 0,3 p. proc.) i lubuskim (o 0,1 p. proc.). Poprawę wskaźnika odnotowano zarówno w mieście (o 0,8 p. proc. do 54,9%), jak i na wsi (o 0,3 p. proc. do 54,2%). W dalszym ciągu utrzymywała się przewaga pracujących mężczyzn nad kobietami (wskaźnik zatrudnienia mężczyzn – 62,9%, kobiet – 47,1%).

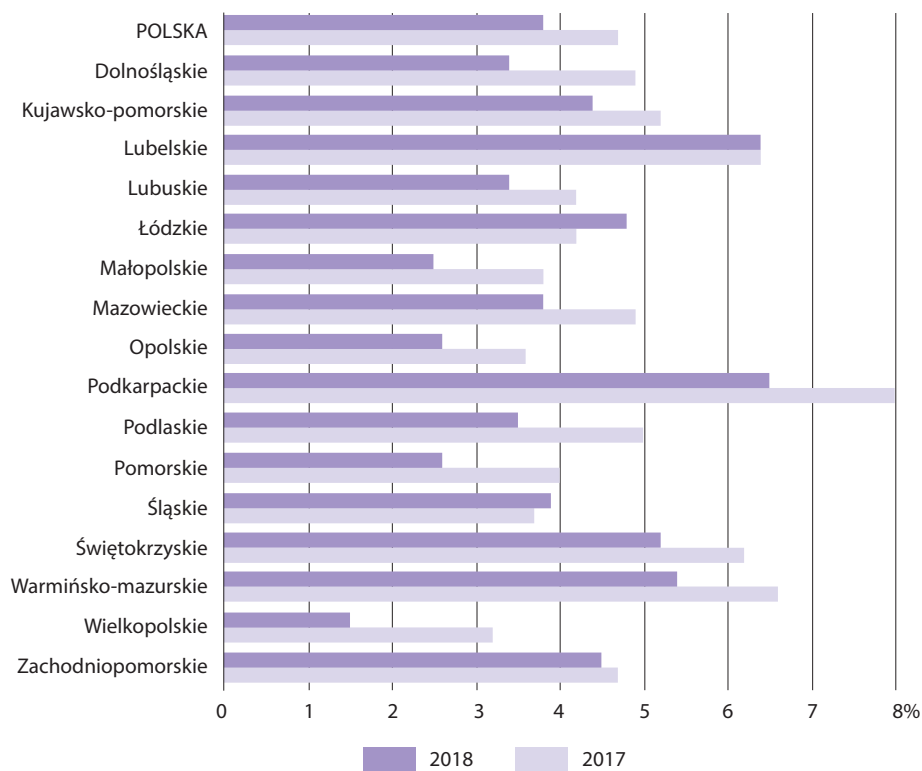
Mapa 5. Wskaźnik zatrudnienia i zmiana liczby pracujących według płci w III kwartale 2018 r.
Map 5. Employment rate and change in the number of employed persons by sex in III quarter of 2018

W III kwartale 2018 r. liczba **bezrobotnych** według BAEL wyniosła 662 tys. osób i w skali roku zmniejszyła się o 156 tys. osób (tj. o 19,1%). Liczba bezrobotnych spadła w 13 województwach – najgłębszy spadek odnotowano w wielkopolskim (o 50,9%), pomorskim (o 37,2%) i małopolskim (o 33,9%), a najmniejszy w zachodniopomorskim (o 2,9%) i kujawsko-pomorskim (o 12,8%). Wzrost liczby bezrobotnych odnotowano w województwach: łódzkim (o 14,0%), śląskim (o 4,2%) i lubelskim (o 1,7%).

Stopa bezrobocia według BAEL w III kwartale 2018 r. wyniosła średnio 3,8% i w porównaniu z poprzednim rokiem była niższa o 0,9 p. proc. Spadek stopy wystąpił w 13 województwach, najgłębszy w wielkopolskim (o 1,7 p. proc.) oraz dolnośląskim, podkarpackim i podlaskim (po 1,5 p. proc.). W województwie lubelskim stopa bezrobocia nie uległa zmianie, a w łódzkim i śląskim wzrosła (odpowiednio o 0,6 p. proc. i 0,2 p. proc.).

Wykres 6. Stopa bezrobocia według BAEL w III kwartale
Chart 6. Unemployment rate according to LFS basis in III quarter

Stopa bezrobocia kobiet wyniosła 3,7% (spadek o 1,2 p. proc. w stosunku do III kwartału 2017 r.). W podziale na województwa ukształtowała się w granicach od 1,4% w wielkopolskim do 6,9% w podkarpackim. W 14 województwach stopa bezrobocia kobiet zmniejszyła się w granicy od 2,8 p. proc. w podkarpackim do 0,1 p. proc. w łódzkim. W województwie śląskim wskaźnik nie uległ zmianie (4,1%) a w zachodniopomorskim wzrósł o 0,6 p. proc. Stopa bezrobocia mężczyzn była wyższa niż kobiet i wyniosła 4,0% (spadek o 0,5 p. proc. w stosunku do III kwartału ub. roku). Najniższa wartość wskaźnika wystąpiła w województwie wielkopolskim (1,7%), a najwyższa w lubelskim (6,7%). Stopa bezrobocia mężczyzn zmniejszyła się w 13 województwach, najgłębszy spadek odnotowano w małopolskim (o 2,0 p. proc.), wielkopolskim (o 1,8 p. proc.) i świętokrzyskim (o 1,3 p. proc.). W województwach łódzkim, lubelskim i śląskim wskaźnik wzrósł odpowiednio o 1,1 p. proc, 0,8 p. proc. i 0,3 p. proc.

W III kwartale 2018 r. stopa bezrobocia na wsi ukształtowała się na poziomie 4,3% i zmniejszyła się w stosunku do poprzedniego roku o 0,4 p. proc. Rozpiętość stopy bezrobocia na wsi kształtowała się w granicach od 1,1% w województwie wielkopolskim do 6,5% w dolnośląskim, lubelskim i warmińsko-mazurskim. Stopa bezrobocia w miastach wyniosła 3,5% i w ujęciu rocznym zmniejszyła się o 1,3 p. proc. Najniższą wartość wskaźnika odnotowano w miastach województwa małopolskiego (1,8%), wielkopolskiego (1,9%) i dolnośląskiego (2,0%), najwyższą – podkarpackiego i lubelskiego (odpowiednio 6,5% i 6,3%).

Populacja biernych zawodowo wyniosła 13139 tys. osób, tj. o 112 tys. mniej niż w III kwartale 2017 r., co stanowiło 43,2% ogółu ludności w wieku powyżej 15 lat (wobec 43,3% przed rokiem). Spadek odnotowano w 11 województwach, w granicach od 4,1% w kujawsko-pomorskim do 0,2% w mazowieckim. W pozostałych województwach wystąpił wzrost liczby biernych zawodowo – największy w podkarpackim (o 3,7%) i świętokrzyskim (o 3,1%), najmniejszy w lubuskim (o 0,6%).

Liczba osób niepracujących przypadająca na 1000 osób pracujących w III kwartale 2018 r. wyniosła 831 osób (przed rokiem 852 osoby). Spadek odnotowano w 10 województwach, najgłębszy w kujawsko-pomorskim (z 939 do 868 osób), zachodniopomorskim (z 974 do 913 osób) i dolnośląskim (z 881 do 823 osób). W województwach łódzkim i śląskim relacja nie uległa zmianie a w pozostałych województwach pogorszyła się – najbardziej w świętokrzyskim (z 930 do 971 osób) i podkarpackim (z 907 do 937 osób). Najkorzystniejsza relacja osób niepracujących do pracujących wystąpiła w województwie wielkopolskim gdzie na 1000 osób pracujących przypadało po 695 osób niepracujących; natomiast najgorsza w warmińsko-mazurskim (975 osób bezrobotnych lub biernych zawodowo na 1000 pracujących).

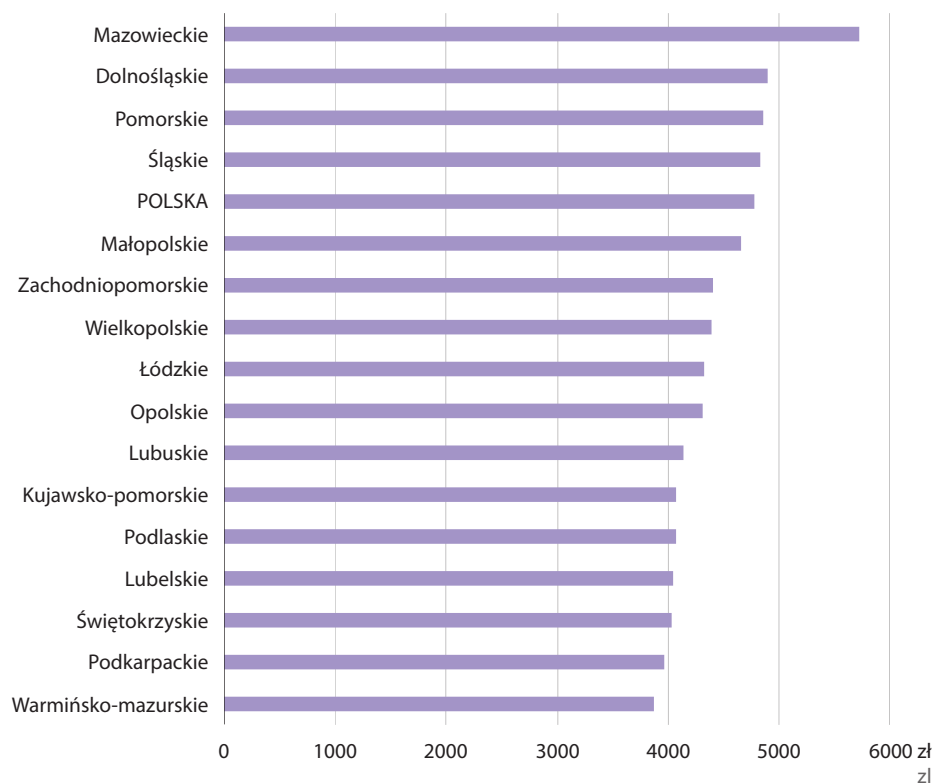
Wynagrodzenia Wages and salaries

W okresie I–III kwartał 2018 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw były wyższe niż w analogicznym okresie ub. roku. Wynagrodzenia wzrosły zarówno w przemyśle, jak i w budownictwie

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w okresie styczeń–wrzesień 2018 r. wyniosło 4778,78 zł i było o 7,2% wyższe niż w analogicznym okresie ub. roku (przed rokiem wzrost o 5,3%). Wzrost wynagrodzeń wystąpił we wszystkich województwach, największy w lubuskim (o 8,2%) i śląskim (o 8,1%); najmniejszy – w opolskim (o 5,9%) i pomorskim (o 6,2%).

Najwyższy poziom wynagrodzeń utrzymywał się nadal w województwie mazowieckim (119,9% średniego wynagrodzenia w Polsce). Wynagrodzenia wyższe od średniej krajowej odnotowano także w województwach: dolnośląskim, pomorskim i śląskim (odpowiednio o: 2,5%, 1,7% i 1,1% średniej krajowej). Najniższy poziom wynagrodzeń, podobnie jak w okresach poprzednich, wystąpił w województwie warmińsko-mazurskim (o 19,0% mniej niż średnio w kraju). W grupie województw o najniższym wynagrodzeniu znalazły się również: podkarpackie, świętokrzyskie, lubelskie, podlaskie, kujawsko-pomorskie i lubuskie (od 16,9% do 13,3% mniej niż średnia w kraju).

Wykres 7. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw w okresie I–III kwartał 2018 r.
Chart 7. Average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector in I–III quarter of 2018

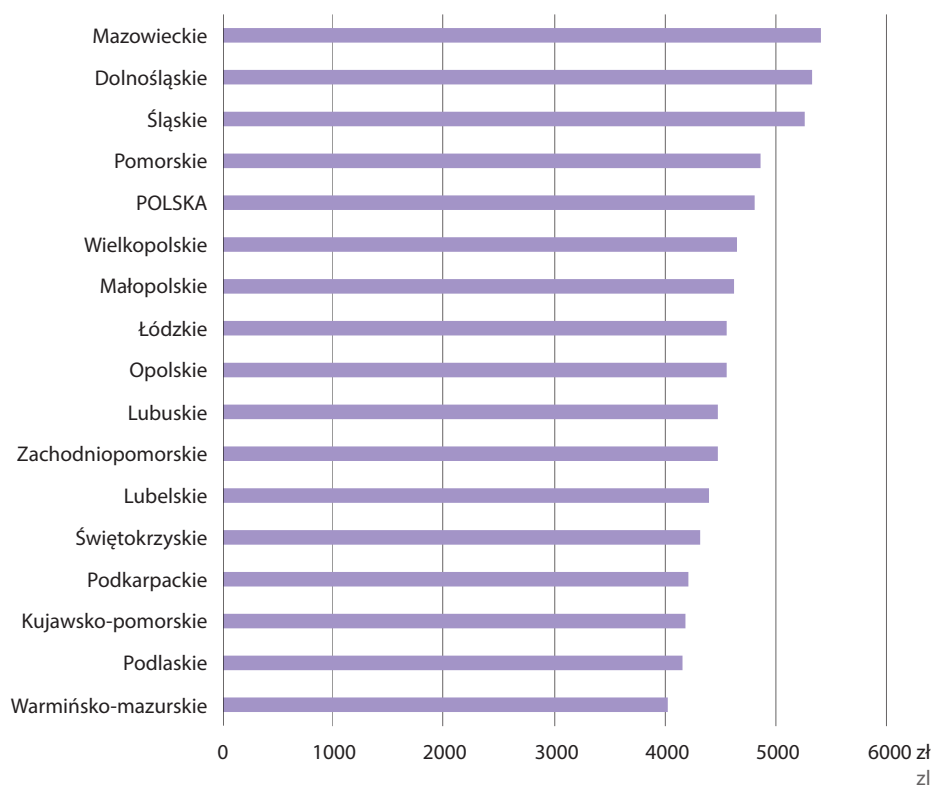

Relacja przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto w sektorze przedsiębiorstw do średniej krajowej, w porównaniu z analogicznym okresem ub. roku, poprawiła się w 5 województwach o: 0,8 p. proc. w lubuskim i śląskim, 0,5 p. proc. w łódzkim oraz 0,3 p. proc. w dolnośląskim i małopolskim. W województwach mazowieckim i podkarpackim relacja pozostała na poziomie sprzed roku. W pozostałych województwach pogorszyła się: od 0,1 p. proc. w kujawsko-pomorskim, świętokrzyskim oraz zachodniopomorskim do 1,0 p. proc. w opolskim i pomorskim.

Rozpiętość w relacji do średniej krajowej między województwami o najwyższym i najniższym przeciętnym miesięcznym wynagrodzeniu w sektorze przedsiębiorstw wzrosła o 0,6 p. proc. i wyniosła 38,9 p. proc.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w przemyśle w okresie trzech kwartałów 2018 r. wyniosło 4810,23 zł i było o 7,2% wyższe niż w analogicznym okresie ub. roku (przed rokiem – wzrost o 5,1%). Wzrost odnotowano we wszystkich województwach, największy w lubuskim (o 8,8%), a następnie w: świętokrzyskim (o 7,9%), podkarpackim (o 7,8%), śląskim (o 7,7%) i łódzkim (o 7,6%). Najniższy wzrost wynagrodzeń brutto w przemyśle dotyczył województw: opolskiego (o 6,3%), lubelskiego (o 6,4%) i kujawsko-pomorskiego (o 6,6%).

Wykres 8. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w przemyśle w okresie I–III kwartał 2018 r.
Chart 8. Average monthly gross wages in industry in I–III quarter of 2018

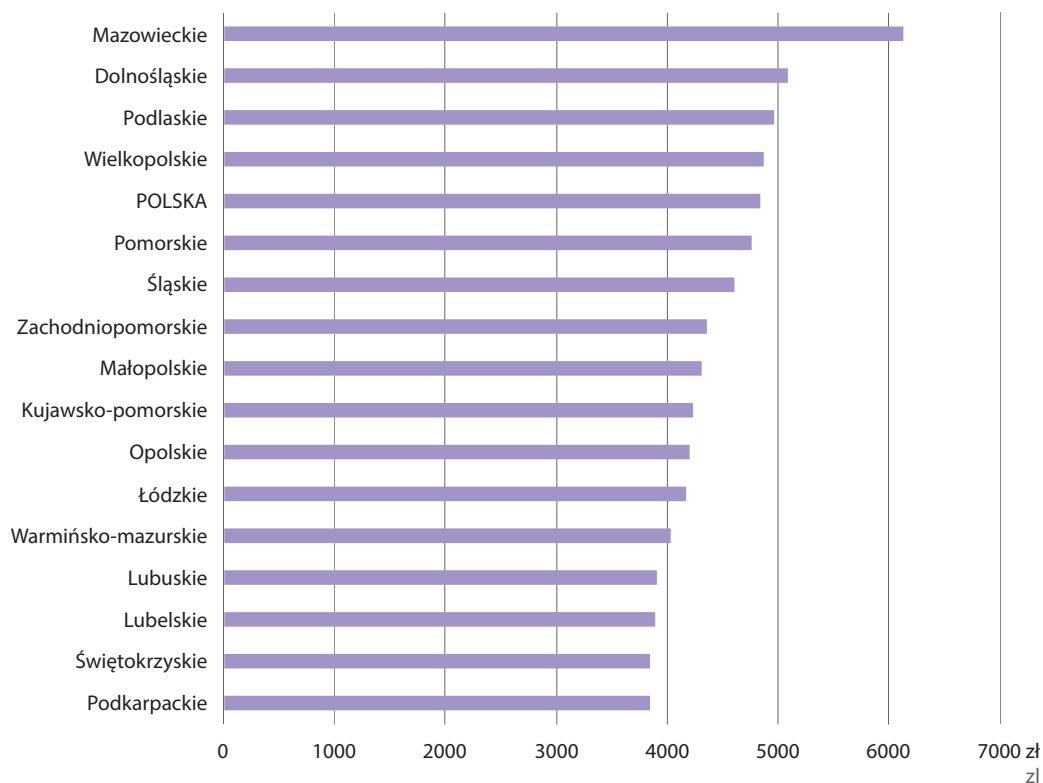
Wynagrodzenia w przemyśle były wyższe niż średnio w kraju w 4 województwach: w mazowieckim (o 12,5%), dolnośląskim (o 10,8%), śląskim (o 9,3%) i pomorskim (o 1,0%). W pozostałych województwach wynagrodzenia kształtowały się poniżej średniej krajowej; najniższe nadal notowano w warmińsko-mazurskim i podlaskim (odpowiednio o 16,3% i o 13,6% mniej niż średnio w kraju).

W porównaniu z analogicznym okresem ub. roku relacja przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto w przemyśle do średniej krajowej poprawiła się w 7 województwach (od 1,3 p. proc. lubuskim do 0,2 p. proc. w warmińsko-mazurskim). W pozostałych województwach relacja pogorszyła się (najbardziej w opolskim – o 0,8 p. proc., lubelskim – o 0,7 p. proc. i mazowieckim o 0,5 p. proc.).

Rozpiętość w relacji do średniej krajowej między województwami o najwyższym i najniższym wynagrodzeniu w przemyśle zmniejszyła się o 0,7 p. proc. i wyniosła 28,8 p. proc.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w budownictwie w okresie I–III kwartał 2018 r. wyniosło 4830,32 zł i było o 8,8% wyższe niż przed rokiem (od stycznia do końca września ub. roku odnotowano wzrost o 5,7%). Wzrost wynagrodzeń wystąpił we wszystkich województwach – największy w śląskim (o 13,8%), lubuskim (o 11,1%), podkarpackim (o 10,8%), wielkopolskim (o 10,4%) oraz kujawsko-pomorskim (10,0%); najmniejszy – w opolskim (o 3,8%), świętokrzyskim (o 4,4%) oraz dolnośląskim (o 5,6%).

Wykres 9. **Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w budownictwie w okresie I–III kwartał 2018 r.**
Chart 9. *Average monthly gross wages and salaries in construction in I–III quarter of 2018*

Najwyższym poziomem przeciętnych wynagrodzeń w budownictwie nadal charakteryzowało się województwo mazowieckie (o 26,7% wyższym niż średnio w kraju). W kolejnych pod względem wysokości wynagrodzeń województwach: dolnośląskim, podlaskim i wielkopolskim płace były wyższe niż przeciętnie w kraju odpowiednio o 5,3%, 2,7% oraz 0,8%. W pozostałych województwach wynagrodzenia w budownictwie kształtowały się poniżej średniej krajowej – najniższe odnotowano w województwach podkarpackim (o 20,6%) i świętokrzyskim (o 20,5%).

W porównaniu z analogicznym okresem ub. roku relacja przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń w budownictwie do średniej krajowej poprawiła się w 8 województwach; najbardziej w śląskim (o 4,2 p. proc.) – najmniej w warmińsko-mazurskim (o 0,1 p. proc.). W pozostałych województwach relacja pogorszyła się – najbardziej w opolskim (o 4,2 p. proc.), świętokrzyskim (o 3,4 p. proc.) oraz dolnośląskim (3,2 p. proc.). Rozpiętość w relacji do średniej krajowej wyniosła 47,3 p. proc. i w porównaniu z analogicznym okresem ub. roku zmniejszyła się o 3,2 p. proc.

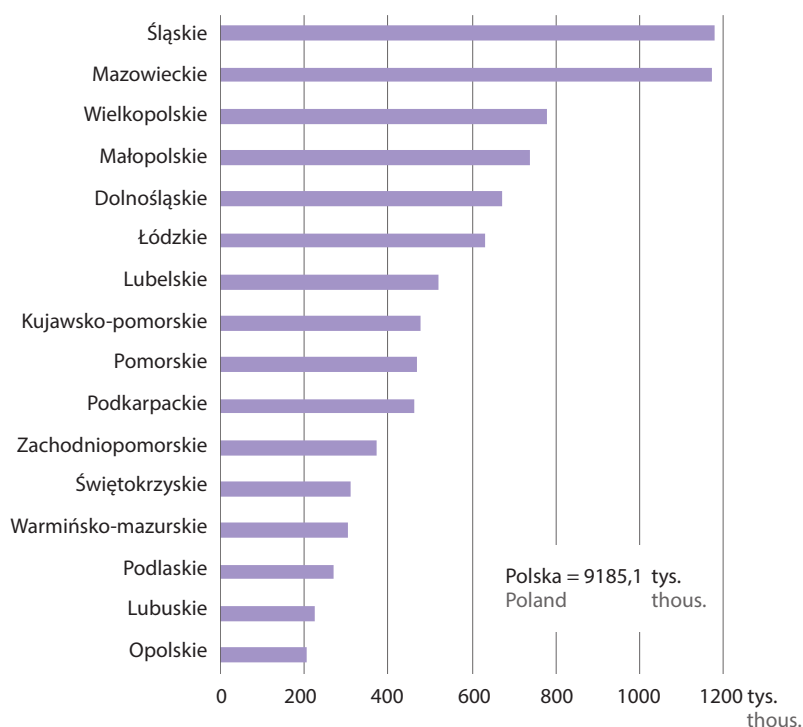
Emerytury i renty

Retirement and other pensions

W okresie trzech kwartałów 2018 r. odnotowano wzrost przeciętnej liczby emerytów i rencistów, przy wzroście przeciętnej liczby emerytów i rencistów pobierających świadczenia w systemie ubezpieczeń społecznych i spadku liczby osób pobierających świadczenia dla rolników indywidualnych. W skali roku zwiększyła się zarówno przeciętna miesięczna emerytura i renta z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych, jak i rolników indywidualnych.

Przeciętna liczba emerytów i rencistów ogółem w okresie trzech kwartałów 2018 r. wyniosła 9185,1 tys. osób i była o 3,1% większa niż przed rokiem. Wzrost liczby emerytów i rencistów obserwowano we wszystkich województwach w granicach od 2,3% w opolskim do 4,1% w zachodniopomorskim.

Wykres 10. Przeciętna liczba emerytów i rencistów w okresie I–III kwartał 2018 r.
 Chart 10. Average number of retirees and pensioners in I–III quarter of 2018

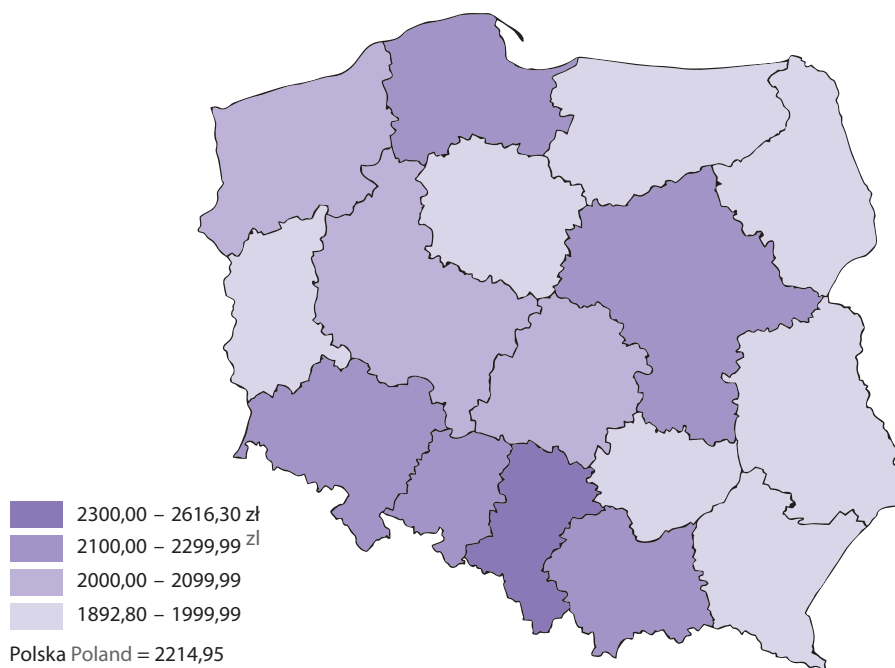
Emerytury i renty z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych pobierało 8022,9 tys. osób (o 3,8% więcej niż w okresie trzech kwartałów 2017 r.). Wzrost liczby pobierających świadczenia odnotowano we wszystkich województwach w granicach od 2,9% w opolskim i śląskim do 6,0% w podlaskim. W ujęciu rocznym liczba rolników indywidualnych pobierających emerytury i renty zmniejszyła się o 1,3% do poziomu 1162,2 tys. osób. Spadek obserwowano w 14 województwach, w granicach od 3,5% w lubuskim do 0,6% w łódzkim. Liczba rolników indywidualnych pobierających emerytury i renty zwiększyła się w skali roku w wielkopolskim (o 0,3%), a w kujawsko-pomorskim pozostała na tym samym poziomie.

Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w okresie trzech kwartałów 2018 r. ukształtowała się na poziomie 2214,95 zł i była o 4,2% wyższa niż przed rokiem. Wzrost przeciętnej miesięcznej emerytury i renty brutto odnotowano we wszystkich województwach, w granicach od 3,8% w śląskim do 5,5% w lubuskim. Emerytury i renty wyższe niż prze-

ciętnie w kraju wypłacono w śląskim (o 18,1%) oraz w mazowieckim (o 0,7%). Najniższe przeciętne emerytury i renty w tym systemie wypłacono w podkarpackim (o 14,5% mniej niż średnio w kraju), a następnie w świętokrzyskim, lubelskim, warmińsko-mazurskim i podlaskim (odpowiednio mniej o: 12,5%, 12,1%, 11,6% i 11,3%).

Mapa 6. Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w okresie I–III kwartał 2018 r.

Map 6. Average monthly gross retirement and other pension from non-agricultural social security system in I–III quarter of 2018

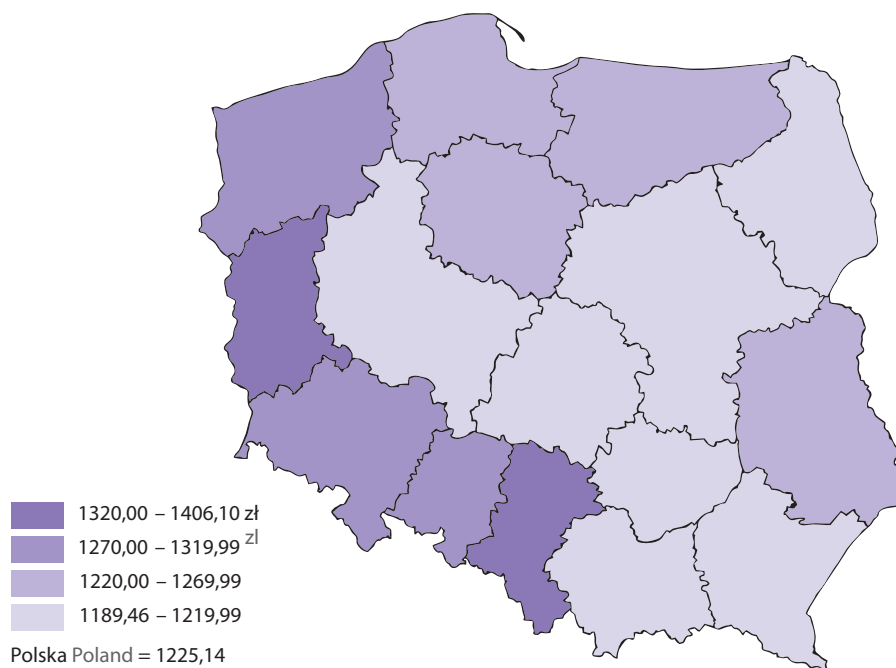
Rozpiętość w relacji do średniej krajowej między województwami o najwyższej i najniższej przeciętnej emeryturze i rencie brutto z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych zmniejszyła się w okresie trzech kwartałów 2018 r. wyniosła 32,6 p. proc. (wobec 34,1 p. proc. przed rokiem).

Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto rolników indywidualnych w okresie trzech kwartałów 2018 r. wyniosła 1225,14 zł i w skali roku zwiększyła się o 2,3%. Wzrost obserwowano we wszystkich województwach – od 1,1% w śląskim do 2,8% w podlaskim i świętokrzyskim. W 9 województwach przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto rolników indywidualnych była wyższa niż średnia w kraju, w tym najwyższa w województwie śląskim (o 14,8%) i lubuskim (o 11,2%). Najniższe emerytury i renty rolnicze wypłacono w małopolskim (o 2,9% mniej niż średnio w kraju) i mazowieckim (o 2,3%).

Mapa 7. Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto rolników indywidualnych w okresie I–III kwartał 2018 r.

Map 7. Average monthly gross retirement and other pension for farmers in I–III quarter of 2018

Rozpiętość w relacji do średniej krajowej między województwami o najwyższej i najniższej przeciętnej emeryturze i rencie brutto rolników indywidualnych zmniejszyła się i w okresie trzech kwartałów 2018 r. wyniosła 17,7 p. proc. (wobec 19,2 p. proc. przed rokiem).

Ceny Prices

W okresie trzech kwartałów 2018 r. ceny towarów i usług konsumpcyjnych wzrosły w skali roku w nieco mniejszym stopniu niż przed rokiem. W kolejnych kwartałach obserwowano przyspieszenie dynamiki cen. W III kwartale br. dużo wyższa niż w poprzednich okresach była dynamika cen towarów i usług w zakresie transportu. W nieco większym stopniu niż w I i II kwartale br. wzrosły ceny związane z mieszkaniem. Zwolniło natomiast tempo wzrostu cen żywności i napojów bezalkoholowych.

W okresie trzech kwartałów 2018 r. ceny towarów i usług konsumpcyjnych w porównaniu z analogicznym okresem ub. roku były wyższe o 1,7% (wobec 1,9% odpowiednio przed rokiem). Wzrosły ceny m.in. towarów i usług w zakresie transportu (o 3,7%), żywności i napojów bezalkoholowych (o 3,1%), opłaty w zakresie edukacji (o 2,2%), ceny artykułów i usług związanych ze zdrowiem (o 1,9%) oraz towarów i usług w zakresie mieszkania (o 1,8%). Utrzymał się spadek cen odzieży i obuwia i wyniósł 3,9%.

Największy wpływ na poziom wskaźnika cen miały wzrosty cen żywności i napojów bezalkoholowych, towarów i usług w zakresie mieszkania oraz transportu, które podwyższyły wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem odpowiednio o 0,76 p. proc., 0,46 p. proc. oraz 0,32 p. proc. Spadek cen odzieży i obuwia obniżył wskaźnik o 0,21 p. proc.

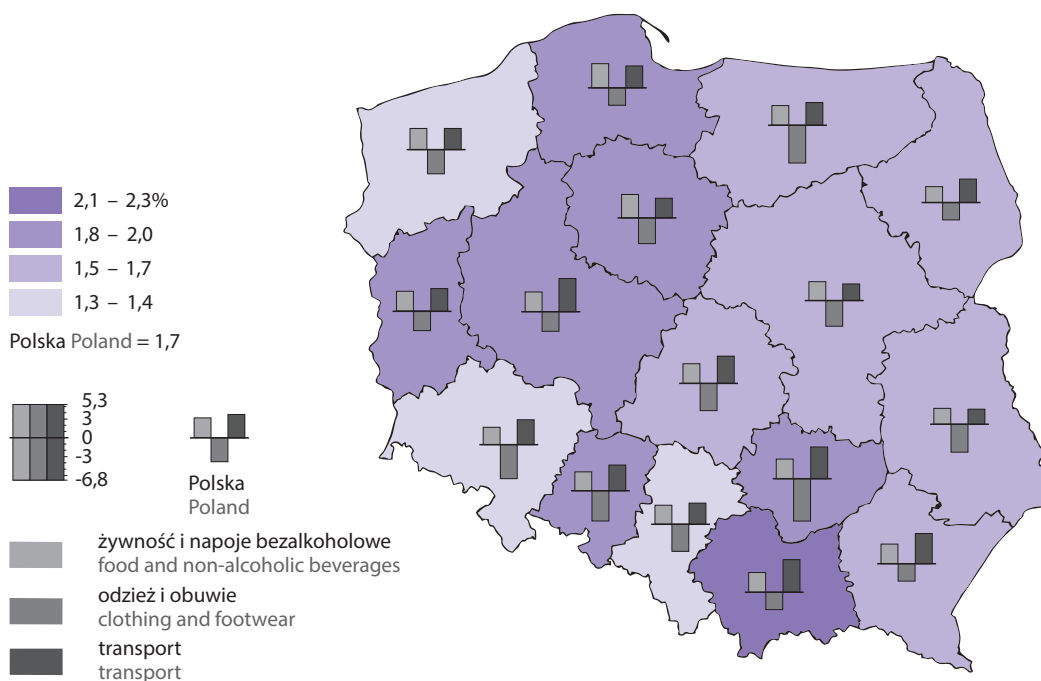
W skali roku wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych odnotowano we wszystkich województwach w granicach od 1,3% w dolnośląskim do 2,3% w małopolskim, przy czym w 7 województwach ceny wzrosły w stopniu wyższym niż przeciętnie w kraju.

Mapa 8.

Ceny towarów i usług konsumpcyjnych w okresie I–III kwartał 2018 r. zmiana do analogicznego okresu roku poprzedniego

Mapa 8.

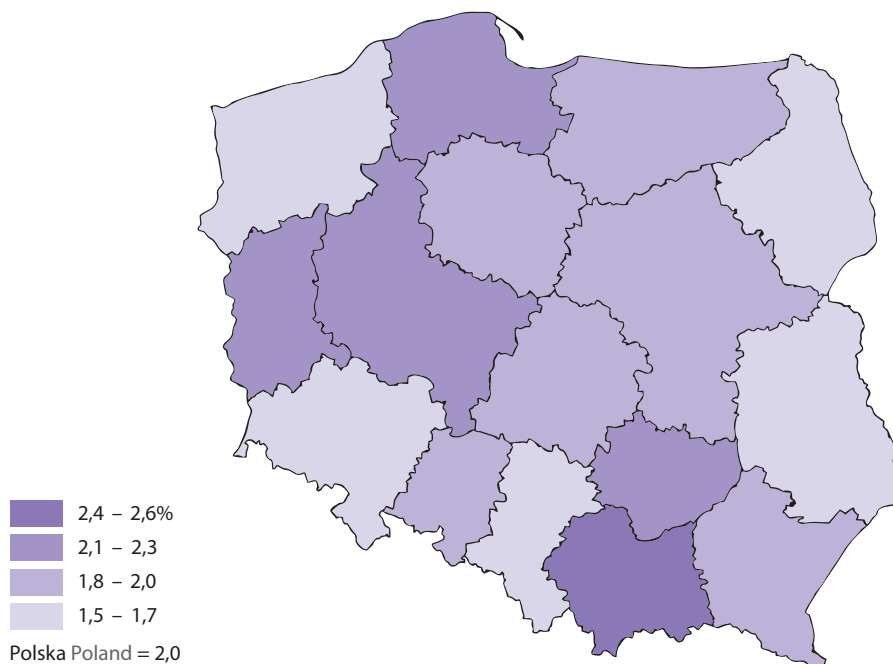
Prices of consumer goods and services in I–III quarter of 2018 change to the same period of the previous year

W III kwartale br. ceny towarów i usług konsumpcyjnych wzrosły w skali roku o 2,0% (wobec 1,9% w analogicznym okresie ub. roku). Wzrost cen wyższy niż przeciętnie w kraju notowano w województwach: małopolskim (2,6%), lubuskim, pomorskim i świętokrzyskim (po 2,3%) oraz wielkopolskim (2,2%). Największy wpływ na poziom wskaźnika cen miały wzrosty cen towarów i usług związanych z transportem, żywności i napojów bezalkoholowych oraz towarów i usług w zakresie mieszkania, które podwyższyły wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem odpowiednio o 0,73 p. proc., 0,53 p. proc. oraz 0,51 p. proc. Spadek cen odzieży i obuwia wpłynął na obniżenie tego wskaźnika o 0,19 p. proc.

Mapa 9. Ceny towarów i usług konsumpcyjnych w III kwartale 2018 r. zmiana do analogicznego okresu roku poprzedniego

Mapa 9. *Prices of consumer goods and services in III quarter of 2018 change to the same period of the previous year*

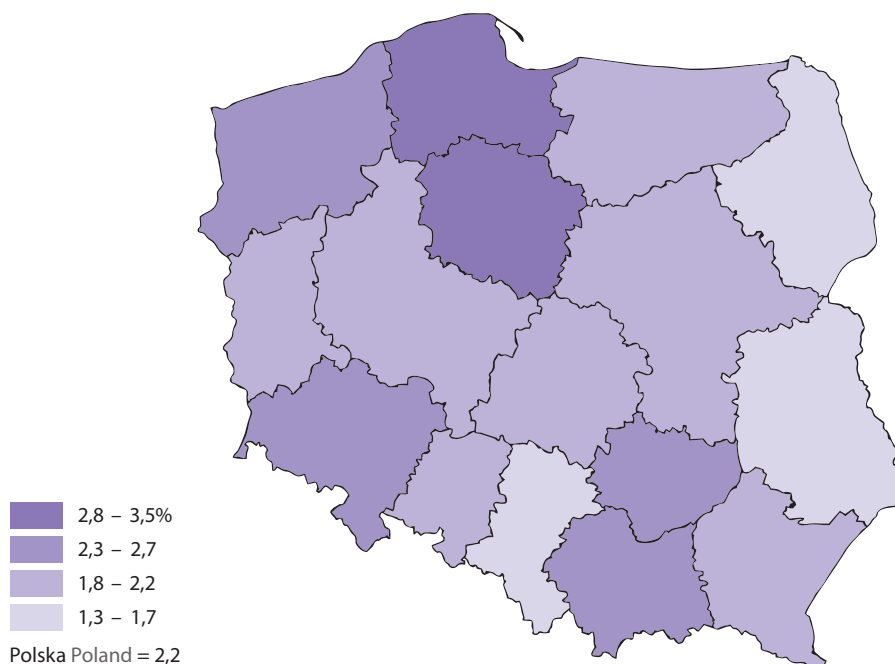
W III kwartale br. wzrost **cen żywności i napojów bezalkoholowych** w skali roku wyniósł 2,2%, przy czym żywność podrożała o 2,2%, a napoje bezalkoholowe o 1,6%. W porównaniu z analogicznym okresem ub. roku ceny żywności i napojów bezalkoholowych wzrosły we wszystkich województwach, w tym w 6 w stopniu większym niż przeciętnie. Najbardziej wzrosły ceny w województwie pomorskim (o 3,5%), natomiast najmniej w podlaskim (o 1,3%).

Więcej niż przed rokiem konsumenci płacili m.in. za warzywa (o 7,8%), zwłaszcza w województwach: podlaskim (o 11,0%), małopolskim (o 9,7%), mazowieckim (o 9,5%), zachodniopomorskim (o 9,2%) i świętokrzyskim (o 9,1%). Podrożały oleje i tłuszcze, w tym masło (najbardziej w województwie zachodniopomorskim – o 14,0% wobec 10,1% w kraju). Wzrosły także ceny artykułów w grupie „mleko, sery, jaja” (przeciętnie o 5,5%). W tej grupie wzrost cen jaj w województwach kształtował się od 14,8% w lubuskim do 33,9% w świętokrzyskim (wobec 23,8% w kraju). Śmietana najbardziej podrożała w województwie lubelskim, natomiast jogurty – w małopolskim (odpowiednio o 12,0% i 10,4% wobec 7,9% i 6,7% w kraju). Wzrost cen mleka pełnego świeżego notowano w 10 województwach, w tym w stopniu wyższym niż przeciętnie wzrosły w województwach: pomorskim, lubelskim, mazowieckim, łódzkim i kujawsko-pomorskim (odpowiednio o: 8,7%, 4,6%, 3,7%, 2,8%, 2,5%). Droższe niż przed rokiem były sery i twarogi (średnio o 1,2%), zwłaszcza w województwach lubuskim (o 3,5%) i pomorskim (o 3,4%); w małopolskim i opolskim ceny spadły, natomiast w lubelskim nie zmieniły się w skali roku. Wzrost cen pieczywa w województwach kształtował się od 2,6% w mazowieckim do 9,0% w pomorskim. Więcej niż przed rokiem konsumenci

płacili za kasze i ziarna zbóż (o 2,0%), przy czym wzrost cen odnotowano w 13 województwach, w tym najwyższy w lubelskim (o 5,7%). Mąka pszennej najbardziej podrożała w województwie lubuskim (o 5,9% wobec 1,5% w kraju). W województwie małopolskim ceny mąki nie zmieniły się w skali roku, natomiast w mazowieckim, świętokrzyskim, dolnośląskim oraz warmińsko-mazurskim odnotowano spadek cen (w granicach od 3,7% do 0,3%). W porównaniu z analogicznym okresem ub. roku wzrosły ceny ryb i owoców morza (średnio o 1,0%), zwłaszcza w województwach pomorskim (o 3,5%) oraz świętokrzyskim (o 2,9%), przy czym wyższe ceny dotyczyły 12 województw. Podniesiono również ceny mięsa (średnio o 0,9%). Wzrost cen mięsa drobiowego w województwach kształtował się od 1,7% w śląskim do 12,0% w opolskim (wobec 4,9% w kraju). Wyższe niż przed rokiem były również ceny mięsa wołowego (o 3,1%) oraz wędlin (1,7%), zwłaszcza w województwie lubelskim (odpowiednio o 6,1% i 3,9%), przy czym w województwie podlaskim notowano spadek cen wędlin. Tańsze natomiast było mięso wieprzowe (o 4,4%), a najgłębszy spadek cen dotyczył województw świętokrzyskiego (7,3%) i zachodniopomorskiego (7,2%). We wszystkich województwach odnotowano niższe niż przed rokiem ceny cukru (o 32,6%), w tym w 9 spadek cen był głębszy niż średnio w kraju. Tańsze były również owoce; w województwach spadek cen kształtował się od 7,8% w lubelskim do 3,2% w zachodniopomorskim.

Mapa 10. Ceny żywności i napojów bezalkoholowych w III kwartale 2018 r. zmiany do analogicznego okresu roku poprzedniego

Map 10. *Prices of food and non-alcoholic beverages in III quarter of 2018 changes to the same period of the previous year*

Utrzymał się spadek cen **odzieży i obuwia** i wyniósł w skali roku odpowiednio 4,7% i 1,5%. Niższe ceny odzieży i obuwia odnotowano we wszystkich województwach w granicach od 7,6% w świętokrzyskim do 2,0% w pomorskim.

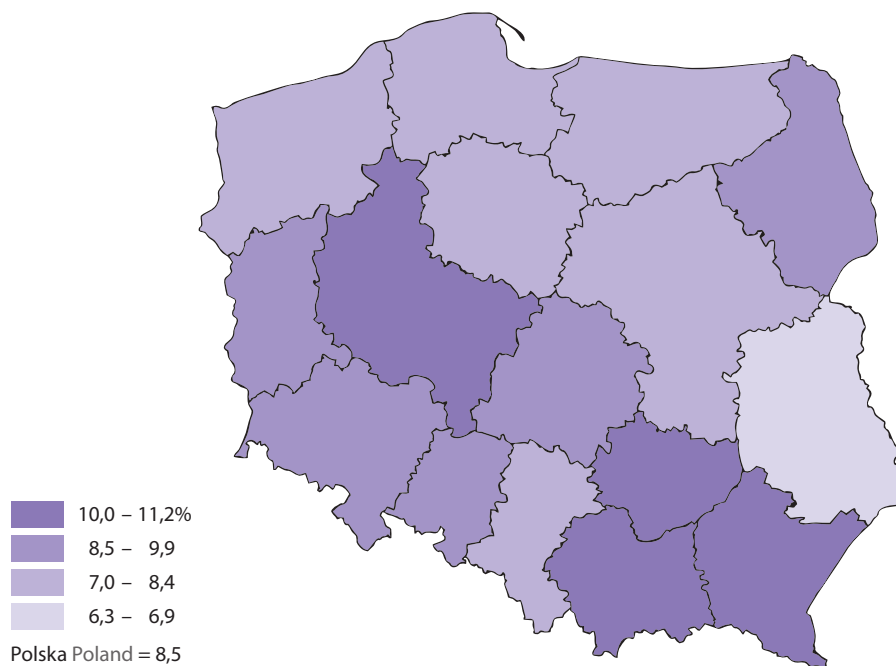
Ceny towarów i usług w zakresie **mieszkania**¹ wzrosły przeciętnie w skali roku o 2,0%. Wzrost cen wyższy niż średnio w kraju odnotowano w województwach: świętokrzyskim (3,2%), warmińsko-mazurskim (2,6%), łódzkim i małopolskim (po 2,5%), lubuskim i opolskim (po 2,3%) oraz lubelskim, podkarpackim i wielkopolskim (po 2,1%).

¹ Opłaty obejmują wydatki związane z użytkowaniem mieszkania i nośnikami energii oraz wyposażeniem mieszkania i prowadzeniem gospodarstwa domowego.

Mapa 12. Ceny towarów i usług w zakresie transportu w III kwartale 2018 r. zmiana do analogicznego okresu roku poprzedniego

Map 12. *Prices of goods and services in the field of transport in III quarter of 2018 change to the same period of the previous year*

Znacznie więcej konsumenci płacili za paliwa i smary do prywatnych środków transportu (średnio o 14,9%). Olej napędowy podrożał o 17,6%, przy czym w województwach wzrost cen kształtował się od 17,0% w dolnośląskim i zachodniopomorskim do 18,8% w lubuskim. We wszystkich województwach notowano wyższe ceny gazu ciekłego (średnio o 19,0%), zwłaszcza w: wielkopolskim (o 21,0%), śląskim (o 20,8%) oraz kujawsko-pomorskim (o 19,0%). Benzyna najbardziej podrożała w województwach: lubuskim, małopolskim i śląskim (odpowiednio o: 14,3%, 14,2% i 14,1%, wobec 13,2% – w kraju). Wyższe niż przed rokiem były również opłaty za usługi transportowe (o 1,2%), przy czym wzrost cen notowano w 14 województwach. Spadły natomiast ceny samochodów osobowych (o 4,4%), w tym spadek cen głębszy niż przeciętnie dotyczył 8 województw.

Ceny w zakresie **rekreacji i kultury** były wyższe niż w III kwartale ub. roku średnio o 1,5%. W województwach wzrost cen kształtował się od 0,3% w warmińsko-mazurskim do 3,7% w małopolskim, przy czym w podlaskim obserwowano spadek cen (o 0,1%).

Droższe niż przed rokiem były gazety i czasopisma (o 4,3%), zwłaszcza w województwach: świętokrzyskim, małopolskim oraz lubuskim (odpowiednio o 5,3%, 5,2% i 5,1%). Więcej należało zapłacić także za bilety do kin, teatrów i na koncerty (średnio o 1,9%); w województwach wzrost cen biletów kształtował się od 0,6% w zachodniopomorskim do 12,2% w podlaskim, przy spadku cen w śląskim (1,0%), dolnośląskim (0,6%), opolskim (0,5%) oraz lubelskim (0,4%). Usługi w zakresie turystyki zorganizowanej wzrosły średnio o 1,1%, zwłaszcza w województwach: małopolskim (o 6,3%), mazowieckim (o 5,0%) oraz świętokrzyskim (o 4,9%), a wzrost cen obserwowano w 10 województwach. Spadły natomiast ceny książek (średnio o 1,4%), najbardziej w województwie świętokrzyskim (o 4,1%), przy czym w pomorskim ceny były wyższe niż przed rokiem (o 0,5%). Potaniał również sprzęt audiowizualny, fotograficzny i informatyczny (średnio o 3,6%), zwłaszcza w województwie warmińsko-mazurskim (o 5,7%).

Opłaty w zakresie **edukacji** wzrosły w porównaniu z analogicznym okresem ub. roku średnio o 2,3%. Największe podwyżki notowano w województwie lubuskim (o 5,2%).

Ceny towarów i usług konsumpcyjnych w porównaniu z **poprzednim kwartałem** wzrosły w województwach: lubuskim i opolskim (po 0,3%), małopolskim (o 0,2%) oraz wielkopolskim (o 0,1%). W województwach: dolnośląskim, łódzkim, podlaskim i śląskim ceny pozostały na poziomie z poprzedniego kwartału, a w pozostałych odnotowano nieznaczny ich spadek. W porównaniu II kwartałem br. obserwowano m.in. wzrost cen towarów i usług w zakresie transportu (2,0%) oraz związanych z rekreacją i kulturą (1,9%). Spadek cen odzieży i obuwia wyniósł 4,9%, a żywności i napojów bezalkoholowych – 1,2%.

Budownictwo mieszkaniowe

Residential construction

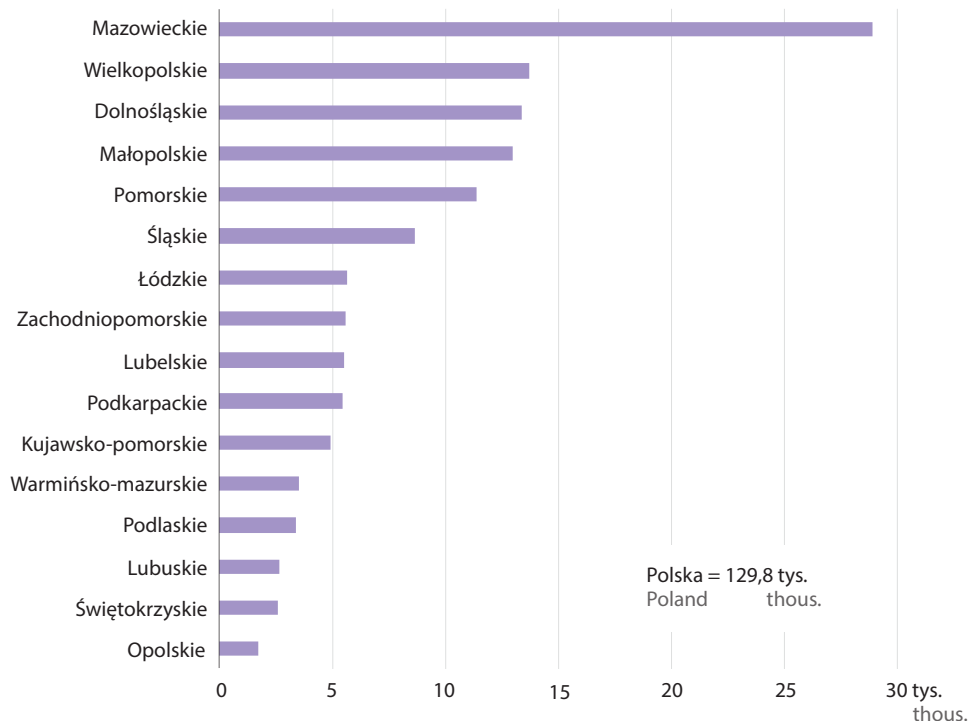
W okresie trzech kwartałów 2018 r. oddano do użytkowania więcej mieszkań niż w analogicznym okresie ub. roku. Wzrost odnotowano w budownictwie spółdzielczym oraz przeznaczonym na sprzedaż lub wynajem; spadek wystąpił w budownictwie indywidualnym.

Większa niż przed rokiem była liczba mieszkań, na których budowę wydano pozwolenia.

W okresie I–III kwartał br. oddano do użytkowania 129,8 tys. mieszkań, tj. o 4,5% więcej niż w analogicznym okresie ub. roku (przed rokiem wzrost o 10,9%). Wzrost wystąpił w 10 województwach, największy w opolskim (43,5%), a wysoki również w mazowieckim (16,0%) i świętokrzyskim (12,4%). Najmniejszy wzrost zanotowano w podlaskim (0,2%) i zachodniopomorskim (1,0%). W skali roku liczba mieszkań oddanych do użytkowania zmniejszyła się w województwach: śląskim, lubuskim, warmińsko-mazurskim, podkarpackim, kujawsko-pomorskim i małopolskim (odpowiednio o: 1,3%, 1,5%, 5,8%, 6,0%, 10,8% i 11,0%). Najwięcej mieszkań oddano do użytkowania w województwach: mazowieckim, wielkopolskim, dolnośląskim, małopolskim i pomorskim, co stanowiło łącznie blisko 62% ogółu oddanych mieszkań w kraju.

Wykres 11. Mieszkania oddane do użytkowania w okresie I–III kwartał 2018 r.

Chart 11. Dwellings completed in I–III quarter of 2018

Na wzrost liczby mieszkań oddanych do użytkowania wpłynął wzrost mieszkań oddanych w budownictwie przeznaczonym na sprzedaż lub wynajem (o 8,0% do 77,8 tys.) oraz spółdzielczym (1758, wobec 1537 przed rokiem). Mniej mieszkań w ujęciu rocznym oddano w budownictwie indywidualnym (o 0,6% do 48,2 tys.).

W porównaniu z trzema kwartałami ub. roku w ogólnej liczbie mieszkań oddanych do użytkowania zwiększył się udział budownictwa przeznaczonego na sprzedaż lub wynajem (z 58,0% do 59,9%). Nieznacznie zwiększył się udział budownictwa spółdzielczego (z 1,2% do 1,4%). Zmniejszył się natomiast udział budownictwa indywidualnego (z 39,1% do 37,1%).

Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania wyniosła 91,5 m² (przed rokiem 93,9 m²). Największe mieszkania budowano w województwach: śląskim (114,2 m²), opolskim (110,9 m²), świętokrzyskim (109,7 m²), podkarpackim (109,2 m²), łódzkim (106,8 m²) i podlaskim (104,2 m²), a najmniejsze w: dolnośląskim i mazowieckim (po 79,6 m²), zachodniopomorskim (80,1 m²), pomorskim (82,9 m²) i warmińsko-mazurskim (89,9 m²). W budownictwie spółdzielczym średnia powierzchnia mieszkania wyniosła 54,4 m², a w budownictwie indywidualnym – 144,8 m².

W okresie I–III kwartał 2018 r. **wydano pozwolenia na budowę** 194,0 tys. mieszkań, tj. o 1,6% więcej niż w okresie I–III kwartał 2017 r. Wzrost odnotowano w 9 województwach, największy w opolskim (38,3%), a następnie w podlaskim (35,2%), warmińsko-mazurskim (32,5%) i świętokrzyskim (31,0%), a najmniejszy w śląskim (2,5%) i wielkopolskim (9,7%). W pozostałych województwach wystąpił spadek liczby pozwoleń na budowę, najgłębszy w województwie dolnośląskim. W okresie styczeń-wrzesień br. w budownictwie realizowanym przez inwestorów indywidualnych wydano pozwolenia na budowę 71,2 tys. mieszkań; najwięcej w województwie mazowieckim, a najmniej w opolskim.

Produkcja przemysłu i budownictwa

Production of industry and construction

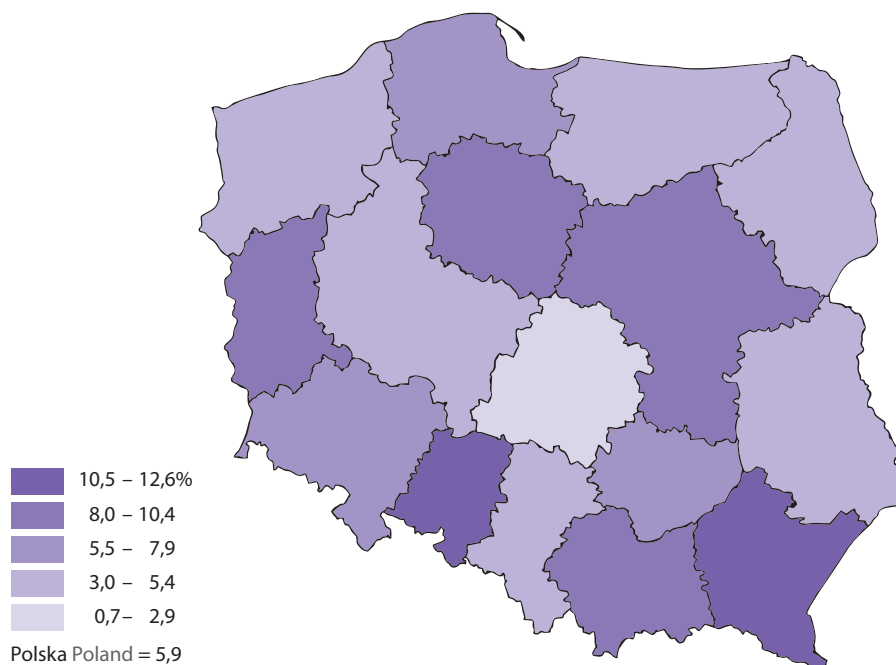
Produkcja sprzedana przemysłu (w cenach stałych) w okresie I–III kwartał 2018 r. była o 5,9% wyższa niż w analogicznym okresie 2017 r. (przed rokiem odnotowano wzrost o 6,0%).

W okresie styczeń–wrzesień 2018 r. **produkcja sprzedana budownictwa** (w cenach bieżących) była w skali roku wyższa o 26,0% (wobec wzrostu o 12,2% w analogicznym okresie 2017 r.).

Produkcja sprzedana przemysłu (w cenach stałych) w okresie I–III kwartał 2018 r. była o 5,9% wyższa niż w analogicznym okresie 2017 r. (przed rokiem wzrost o 6,0%). Zwiększenie produkcji odnotowano we wszystkich województwach; w 9 było większe niż średnio w kraju. Największy wzrost wystąpił w podkarpackim (o 12,6%), a następnie opolskim (o 10,5%) i kujawsko-pomorskim (o 8,8%). Najmniej produkcja sprzedana przemysłu zwiększyła się w województwie łódzkim (o 0,7%).

Mapa 13. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu w okresie I–III kwartał 2018 r. (ceny stałe; I–III kwartał 2018=100)

Map 13. Indices of sold production of industry in I–III quarter 2018 (constant prices; I–III quarter 2018=100)

Wzrostowi produkcji sprzedanej przemysłu towarzyszyło zwiększenie przeciętnego zatrudnienia w przemyśle (średnio w kraju o 2,7%) obserwowane również we wszystkich województwach; w 8 – powyżej średniej krajowej. Największy wzrost zatrudnienia w przemyśle wystąpił w województwie podkarpackim (o 4,8%), w którym odnotowano również największy wzrost produkcji sprzedanej przemysłu.

Wartość **produkcji sprzedanej budownictwa** (w cenach bieżących) w okresie I–III kwartał 2018 r. była o 26,0% wyższa w porównaniu z ub. rokiem (kiedy odnotowano wzrost o 12,2%). Wzrost wystąpił we wszystkich województwach, największy w wielkopolskim (o 49,9%, wobec wzrostu o 9,3% przed rokiem), a następnie w pomorskim, warmińsko-mazurskim i małopolskim (odpowiednio o: 44,0%, 41,3% i 36,0% wobec wzrostu o: 10,9%, 34,5% i 11,2%). Najmniejszy wzrost odnotowano w świętokrzyskim (o 6,1%, przed rokiem wzrost o 9,7%).

Wzrostowi produkcji sprzedanej budownictwa towarzyszył zwiększenie przeciętnego zatrudnienia w budownictwie (przeciętnie o 5,6%), notowane w 15 województwach. Największy wzrost wystąpił w województwie dolnośląskim (o 10,6%), w którym odnotowano również większy niż średnio w kraju wzrost produkcji sprzedanej budownictwa (28,0%). Spadek przeciętnego zatrudnienia w budownictwie wystąpił jedynie w województwie opolskim (o 4,1%), w którym wzrost produkcji wyniósł 27,0%.

Blisko połowę produkcji sprzedanej przemysłu (48,1%) oraz ponad połowę budownictwa (54,6%) nadal realizowały przedsiębiorstwa mające siedzibę w 3 województwach: mazowieckim, śląskim i wielkopolskim.

Wyniki finansowe przedsiębiorstw

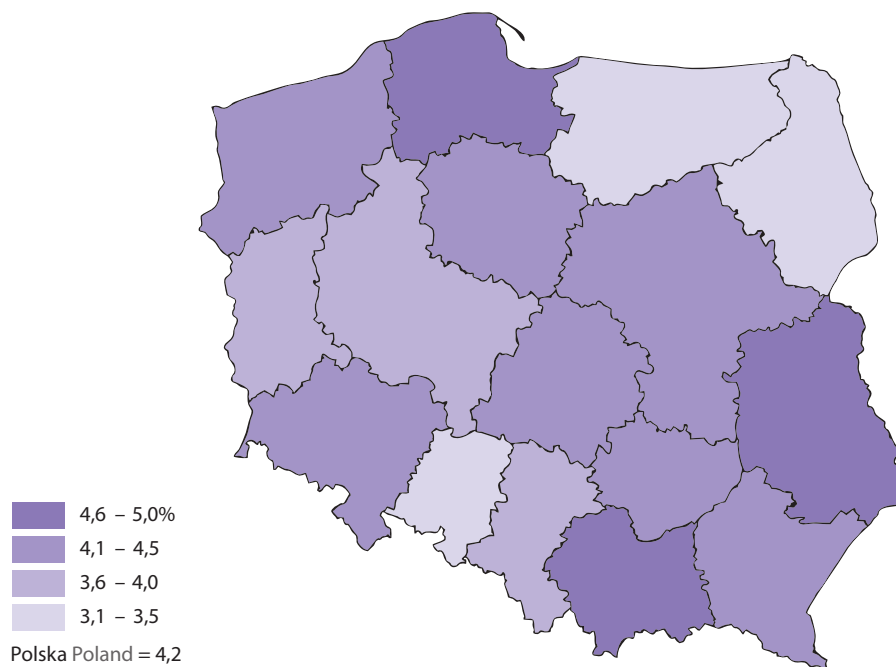
Financial results of enterprises

W okresie I–III kwartał 2018 r. **wyniki finansowe** badanych przedsiębiorstw niefinansowych były mniej korzystne od notowanych w analogicznym okresie poprzedniego roku. Podstawowe wskaźniki ekonomiczno-finansowe pogorszyły się.

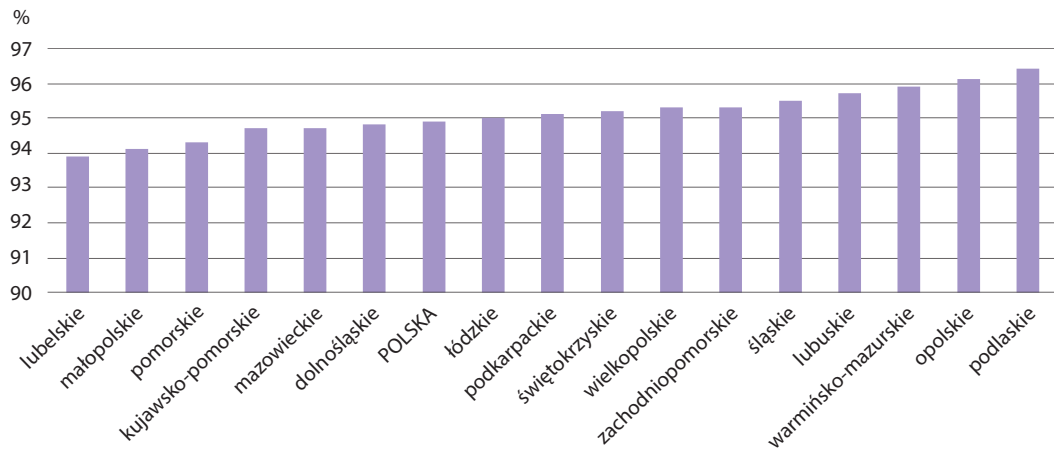
Wzrost przychodów z całokształtu działalności wyniósł 7,1% i był mniejszy niż koszt ich uzyskania (7,5%). Wskaźnik poziomu kosztów wzrósł z 94,5% do 94,9%. Zmniejszył się wskaźnik rentowności obrotu brutto z 5,5% do 5,1% oraz netto z 4,6% do 4,2%. Wskaźnik rentowności ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów również uległ pogorszeniu z 5,0% do 4,9%. Wynik finansowy netto zmniejszył się o 1,4% (spadek zysku netto o 0,4%, wzrost straty netto o 5,3%), przy wzroście o 5,9% kwoty obciążeń wyniku finansowego brutto. Zwiększył się udział jednostek rentownych w ogólnej liczbie badanych podmiotów (o 0,3 p. proc. do 76,8%), oraz ich udział w przychodach z całokształtu działalności gospodarczej (o 0,8 p. proc. do 84,3%).

Mapa 14. Wskaźnik rentowności obrotu netto w badanych przedsiębiorstwach niefinansowych w okresie I–III kwartał 2018 r.

Map 14. Net turnover profitability rate in the surveyed non-financial enterprises in I–III quarter of 2018

Wykres 12. Wskaźnik poziomu kosztów w okresie I–III kwartał 2018 r.
 Chart 12. Cost level indicator in I–III quarter of 2018

Polepszenie wskaźnika poziomu kosztów odnotowano w 2 województwach, było to wynikiem szybszego wzrostu **przychodów z całokształtu działalności** niż **kosztów ich uzyskania**. W województwie małopolskim wskaźnik nie zmienił się, a w pozostałych województwach wskaźnik poziomu kosztów pogorszył się – najbardziej w łódzkim.

Wynik finansowy brutto badanych przedsiębiorstw zmniejszył się o 0,2% w skali roku do 113577,3 mln zł (zysk brutto 129614,6 mln zł, strata brutto 16037,3 mln zł). **Obciążenia wyniku finansowego brutto** zwiększyły się o 1054,9 mln zł do poziomu 18965,0 mln zł.

Wynik finansowy netto ukształtował się na poziomie 94612,3 mln zł (zysk netto 110996,8 mln zł, strata netto 16384,6 mln zł), wobec 95920,6 mln zł w okresie I–III kwartał 2017 r. Polepszenie wyniku finansowego brutto i netto odnotowano w 10 województwach, w tym w 6 województwach wzrost wyniku finansowego netto był większy niż wyniku finansowego brutto. W pozostałych województwach: łódzkim, śląskim, mazowieckim, warmińsko-mazurskim, podlaskim i podkarpackim wyniki finansowe brutto i netto były gorsze w porównaniu z I–III kwartał 2017 r.

Wskaźnik rentowności ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów zmniejszył się w skali roku i wynosi 4,9%. Pogorszenie wskaźnika zaobserwowano w 7 województwach, a najgłębszy spadek wystąpił w łódzkim (z 6,8% do 5,4%). W 5 województwach wskaźnik wzrósł, najwięcej w podkarpackim (z 4,4% do 5,1%). W województwach: wielkopolskim, mazowieckim, lubuskim, opolskim wskaźnik pozostał na poziomie sprzed roku (odpowiednio 5,1%, 4,7%, 4,5% i 4,1%). Rozpiętość wskaźnika rentowności ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów wyniosła 2,9 p. proc (wobec 3,1. p. proc w III kw. 2017 r.) i wyznaczona jest przez województwa podlaskie (3,5%) oraz lubuskie (6,4%).

W badanych podmiotach **wskaźniki rentowności obrotu brutto i netto** zmniejszyły się w skali roku o 0,4 p. proc. Rozpiętość wskaźnika rentowności obrotu brutto wyniosła 2,5 p. proc. (od 3,6% w podlaskim do 6,1% w lubelskim) i była mniejsza niż przed rokiem (2,9 p. proc.). Rozpiętość wskaźnika rentowności obrotu netto wyniosła 1,9 p. proc. (wobec 2,2 p. proc. przed rokiem) i wyznaczona jest przez województwa podlaskie (3,1%) oraz małopolskie (5,0%).

Udział liczby przedsiębiorstw rentownych w ogólnej liczbie badanych podmiotów oraz udział ich przychodów w przychodach z całokształtu działalności w okresie I–III kwartał 2018 r. kształtował się następująco:

Województwa <i>Voivodships</i>	Udział jednostek rentownych w % <i>Share of profitable units in %</i>		Województwa <i>Voivodships</i>	Udział jednostek rentownych w % <i>Share of profitable units in %</i>	
	w liczbie jednostek ogółem <i>in the total number of units</i>	w przychodach z całokształtu działalności <i>in revenues from total activity</i>		w liczbie jednostek ogółem <i>in the total number of units</i>	w przychodach z całokształtu działalności <i>in revenues from total activity</i>
Polska	76,8	84,3			
Pomorskie	77,9	92,1	Podkarpackie	79,3	83,4
Podlaskie	84,1	90,4	Lubelskie	75,1	83,0
Warmińsko-mazurskie	75,3	90,4	Mazowieckie	74,7	82,9
Świętokrzyskie	78,6	89,0	Zachodniopomorskie	76,5	82,7
Łódzkie	76,8	85,8	Kujawsko-pomorskie	75,1	82,0
Małopolskie	80,5	85,8	Śląskie	77,9	82,0
Wielkopolskie	77,6	85,7	Lubuskie	73,9	79,8
Dolnośląskie	73,9	84,3	Opolskie	73,2	75,1

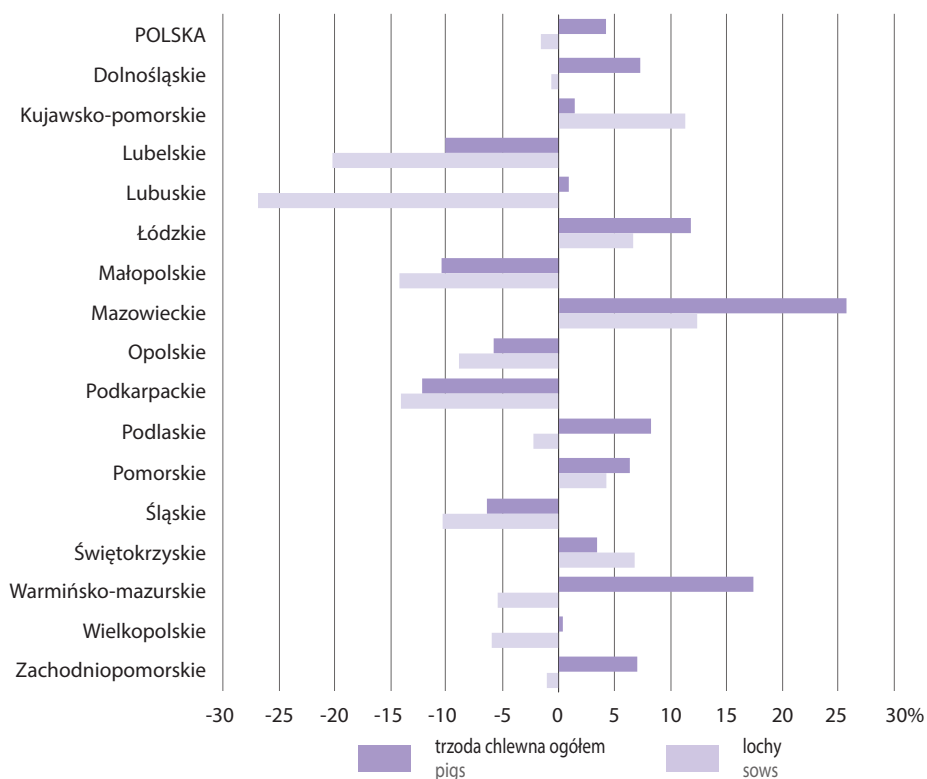
Udział podmiotów rentownych w przychodach z całokształtu działalności zwiększył się w skali roku z 83,5% do 84,3%; największy wzrost wystąpił w województwie lubuskim. Zwiększył się również ich udział w ogólnej liczbie badanych podmiotów gospodarczych z 76,5% do 76,8% (w największym stopniu w województwie lubelskim).

Wyniki reprezentacyjnego badania pogłowia zwierząt gospodarskich przeprowadzonego w czerwcu 2018 r., wskazują na zwiększenie w skali roku liczebności stada bydła i trzody chlewnej. Na rynku rolnym we wrześniu 2018 r., zarówno w obrocie targowiskowym, jak i w skupie, średnie ceny zbóż oraz ziemniaków były wyższe niż w analogicznym okresie ub. roku. Wyższe były również ceny skupu żywca wołowego. Natomiast w ujęciu rocznym mniej płacono w skupie za żywca wieprzowy i mleko krowie oraz na targowiskach za prosię na chów.

Według wyników reprezentacyjnego badania **pogłowia trzody chlewnej** przeprowadzonego w czerwcu 2018 r. (według stanu w dniu 1 czerwca), pogłowie trzody chlewnej liczyło 11827,5 tys. sztuk i w skali roku było większe o 474,8 tys. sztuk, tj. o 4,2%. W porównaniu z analogicznym okresem ub. roku zwiększyła się liczebność trzody chlewnej na ubój o 10,2% i warchlaków o 4,8%. Zmniejszyło się natomiast stado prosiąt o 3,8% i trzody na chów o wadze 50 kg i więcej o 1,7% (w tym lochy o 1,6%).

Wykres 13. Zmiany w pogłowiu trzody chlewnej w 2018 r. stan w czerwcu; wzrost/spadek w skali roku

Chart 13. Changes in livestock of pigs in 2018 as of June; increase/decrease in a year

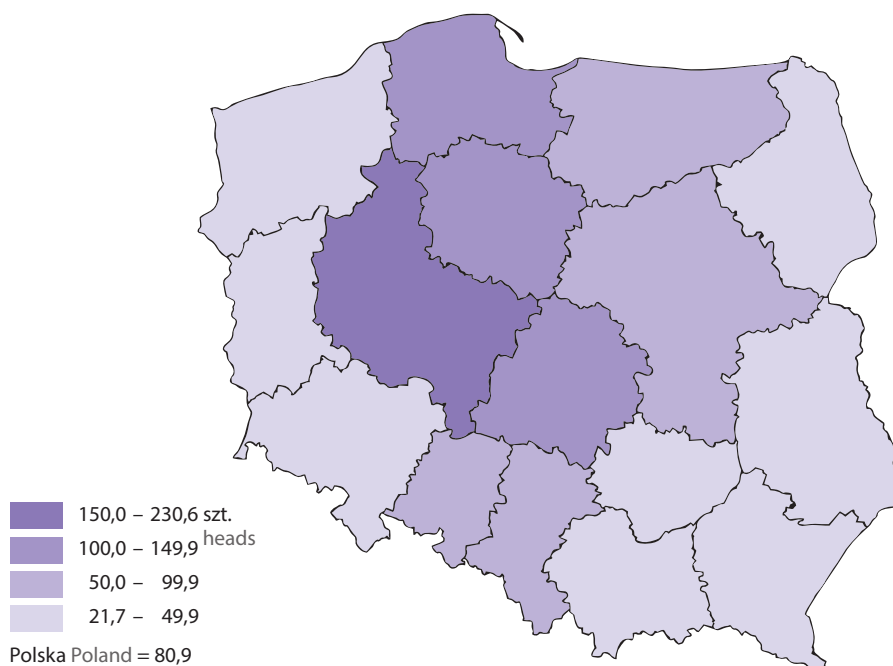
W strukturze stada trzody chlewnej ogółem udział poszczególnych grup produkcyjno-użytkowych w czerwcu 2018 r. wynosił: prosięta o wadze do 20 kg – 23,2%, warchlaki o wadze od 20 kg do 50 kg – 29,0%, trzoda chlewna o wadze 50 kg i więcej, z przeznaczeniem na ubój – 40,3%, trzoda chlewna o wadze 50 kg i więcej, z przeznaczeniem na chów – 7,5% (w tym lochy na chów razem – 7,4%).

W porównaniu ze strukturą pogłowia trzody chlewnej rejestrowaną na początku czerwca 2017 r. w czerwcu 2018 r. zwiększył się udział warchlaków (o 0,1 p. proc.) i trzody chlewnej przeznaczanej na ubój (o 2,2 p. proc.), a zmniejszył się udział prosiąt (o 1,9 p. proc.) i trzody chlewnej przeznaczanej na chów (o 0,4 p. proc.).

Pogłowie trzody chlewnej ogółem w skali roku zwiększyło się w 11 województwach, w granicach od 0,4% w wielkopolskim do 25,7% w mazowieckim. W ujęciu rocznym najgłębszy spadek liczebności trzody wystąpił w podkarpackim (12,2%), małopolskim (10,5%) i lubelskim (10,1%). Prawie 66% krajowego pogłowia trzody chlewnej znajdowało się na terenach czterech województw: wielkopolskiego, mazowieckiego, kujawsko-pomorskiego i łódzkiego (odpowiednio: 34,5%, 10,6%, 10,5% i 10,2%). Najmniej trzody (poniżej 2% krajowego pogłowia) notowano w podkarpackim (1,3%), lubuskim i małopolskim (po 1,4%), dolnośląskim (1,7%) oraz w śląskim (1,9%). W pozostałych województwach udziały w krajowym pogłowie świń kształtowały się od 2,0% w świętokrzyskim do 6,5% w pomorskim.

Mapa 15. Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych^a w 2018 r. stan w czerwcu

Mapa 15. *Stocking of pigs per 100 ha of agricultural land^a in 2018 as of June*

a Użytki rolne według stanu w czerwcu 2017 r.
a Agricultural land as of June 2017.

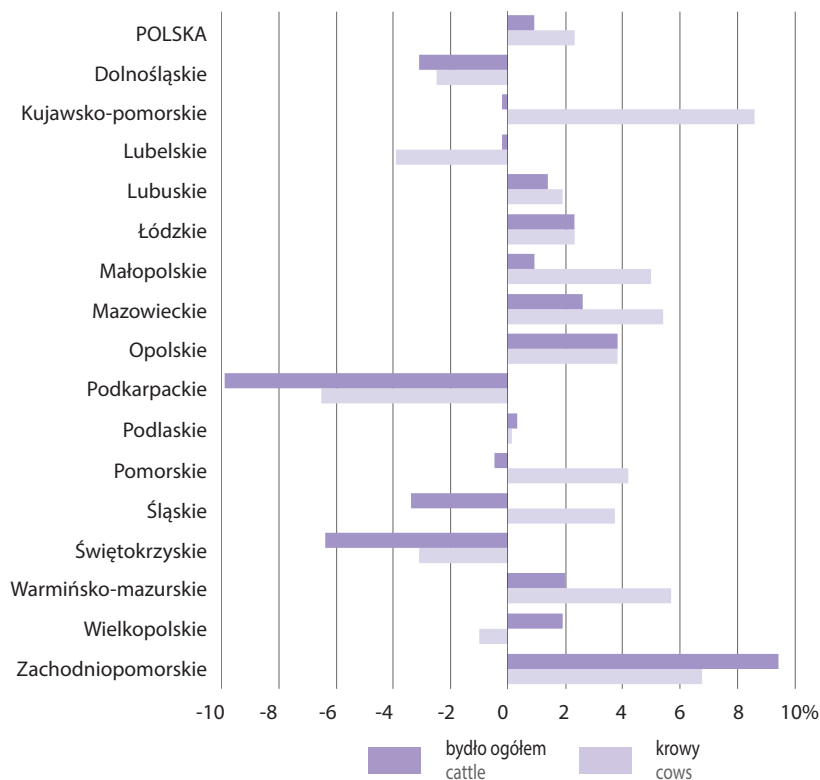
Pogłowie loch na chów, których wielkość określa aktualne możliwości reprodukcyjne stada, ukształtowało się na poziomie niższym niż w analogicznym okresie ubiegłego roku. W porównaniu z czerwcem 2017 r. stado loch na chów zmniejszyło się o 1,6% do poziomu 870,8 tys. sztuk. Spadek obserwowano w 11 województwach, w granicach od 26,9% w lubuskim do 0,7% w dolnośląskim. W skali roku zwiększenie stada loch na chów odnotowano w mazowieckim (o 12,4%), kujawsko-pomorskim (o 11,3%), świętokrzyskim (o 6,8%), łódzkim (o 6,7%) i pomorskim (o 4,2%).

Według wyników reprezentacyjnego badania przeprowadzonego w czerwcu 2018 r. **pogłowie bydła** liczyło 6201,4 tys. szt., wykazując wzrost w skali roku o 0,9%. Zwiększenie liczebności stada bydła ogółem wynikało ze wzrostu pogłowia młodego bydła w wieku 1–2 lat o 1,9% i bydła w wieku 2 lat i więcej o 2,2%. Zmniejszyło się natomiast pogłowie cieląt w wieku poniżej 1 roku o 2,0%.

Wykres 14. Zmiany w pogłowie bydła w 2018 r. stan czerwcu; wzrost/spadek w skali roku

Chart 14. Changes in livestock of cattle in 2018 as of June; increase/decrease in a year

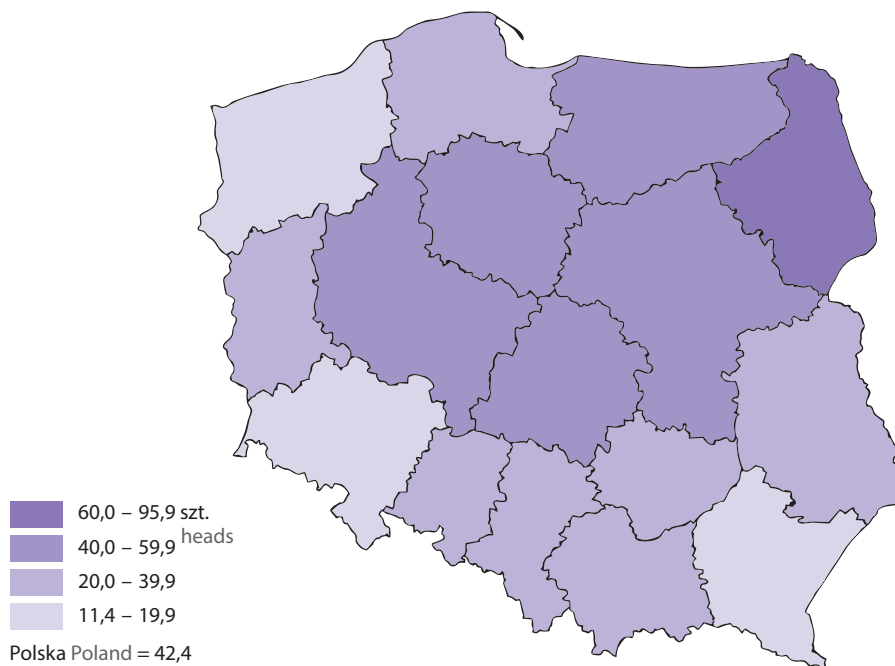
W strukturze stada bydła ogółem udział poszczególnych grup wiekowo-użytkowych w czerwcu 2018 r. wynosił: cielęta w wieku poniżej 1 roku – 27,2%, młode bydło w wieku 1–2 lat – 28,0%, krowy – 39,2%, pozostałe bydło dorosłe hodowlane i rzeźne w wieku 2 lat i więcej – 5,6%. W porównaniu ze strukturą pogłowia bydła, rejestrowaną na początku czerwca 2017 r., w czerwcu 2018 r. zwiększył się udział pogłowia młodego bydła w wieku 1–2 lat (o 0,3 p. proc.) i krów (o 0,5 p. proc.), a zmalał udział pogłowia cieląt w wieku poniżej 1 roku (o 0,8 p. proc.). Udział pozostałego bydła dorosłego w wieku powyżej 2 lat pozostał na poziomie sprzed roku.

W ujęciu rocznym liczebność bydła zwiększyła się w 9 województwach, w granicach od 0,3% w podlaskim do 9,4% w zachodniopomorskim. W pozostałych województwach odnotowano spadek stada bydła, w tym najgłębszy obserwowano w podkarpackim (9,9%) i świętokrzyskim (6,4%). Podobnie jak w poprzednich okresach, największy udział w krajowym pogłowie bydła miały województwa: mazowieckie (18,6%), podlaskie i wielkopolskie (po 16,5%). Najmniej bydła (poniżej 2% krajowego pogłowia) notowano w podkarpackim (1,3%), lubuskim (1,4%), dolnośląskim (1,7%) oraz zachodniopomorskim (1,8%). W pozostałych województwach udziały w krajowym pogłowie bydła kształtowały się od 2,0% w śląskim do 8,2% w kujawsko-pomorskim.

W czerwcu br. pogłowie krów liczyło 2429,2 tys. szt. i było o 2,3% wyższe niż przed rokiem. Wzrost liczebności krów obserwowano w 11 województwach, w granicach od 0,1% w podlaskim do 8,6% w kujawsko-pomorskim. W pozostałych województwach odnotowano spadek stada krów, w tym najgłębszy w podkarpackim (o 6,5%). Ponad połowa krajowego pogłowia krów, znajdowała się na terenach województw: mazowieckiego, podlaskiego i wielkopolskiego (odpowiednio: 21,3%, 19,1% i 11,5%).

Mapa 16. Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych^a w 2018 r. stan w czerwcu

Map 16. *Stocking of cattle per 100 ha of agricultural land^a in 2018 as of June*

a Użytki rolne według stanu w czerwcu 2017 r.
a *Agricultural land as of June 2017.*

Według wstępnych wyników reprezentacyjnego badania przeprowadzonego w czerwcu 2018 r. **pogłowie owiec** ogółem wynosiło 279,5 tys. szt. i było wyższe o 7,0% od stanu notowanego w czerwcu 2017 r. Natomiast populacja maciorek owczych zmniejszyła się w skali roku o 1,2% do poziomu 167,4 tys. szt. Wzrost pogłowia owiec odnotowano w 9 województwach, w granicach od 0,7% w wielkopolskim do 30,1% w lubelskim. Najgłębszy spadek stada owiec obserwowano w opolskim (35,3%), dolnośląskim (22,8%) i kujawsko-pomorskim (21,4%). Ponad 56% krajowego pogłowia owiec znajdowało się na terenach województw: małopolskiego (31,8%), podlaskiego (9,9%), wielkopolskiego (7,6%) i lubelskiego (7,1%). Najmniej owiec odnotowano w opolskim (0,7% krajowego pogłowia), lubuskim (1,6%) i zachodniopomorskim (1,8%). W pozostałych województwach udziały w krajowym pogłowiu owiec kształtowały się od 2,7% w świętokrzyskim i mazowieckim do 6,9% w podkarpackim. Obsada owiec w przeliczeniu na 100 ha użytków rolnych (użytki rolne wg stanu w czerwcu 2017 r.) średnio w kraju wyniosła 1,9 szt. Najwyższą notowano w małopolskim (15,8 szt.), natomiast w pozostałych województwach obsada owiec kształtowała się w granicach od 3,3 szt. w podkarpackim do 0,4 szt. w mazowieckim i opolskim.

We wrześniu br. **na targowiskach** za 1 dt **pszenicy** płacono średnio 86,87 zł, tj. o 9,4% więcej niż w analogicznym okresie ub. roku. Wzrost cen obserwowano we wszystkich województwach w granicach od 4,1% w mazowieckim do 28,6% w zachodniopomorskim. W 12 województwach za 1 dt pszenicy płacono więcej niż przeciętnie w kraju. Najwyższe ceny notowano na targowiskach w zachodniopomorskim (120,00 zł za 1 dt) i opolskim (98,00 zł). Niższe ceny niż średnio w kraju notowano w małopolskim (84,76 zł), kujawsko-pomorskim (82,78 zł), lubelskim (80,98 zł) i świętokrzyskim (80,61 zł).

We wrześniu 2018 r. **w skupie** za 1 dt **pszenicy** płacono średnio 80,04 zł (o 24,0% więcej niż we wrześniu ub. roku). Średnie ceny skupu pszenicy w 7 województwach były wyższe od przeciętnej w kraju; najwięcej za 1 dt pszenicy płacono w zachodniopomorskim (83,95 zł) oraz w podlaskim (82,35 zł) i warmińsko-mazurskim (82,09 zł), a najmniej – w podkarpackim (74,20 zł) oraz w lubelskim (76,47 zł) i małopolskim

(76,60 zł). W skali roku wzrost cen obserwowano we wszystkich województwach, w granicach od 16,2% w mazowieckim do 31,8% w zachodniopomorskim.

Za 1 dt **żyta na targowiskach** we wrześniu br. płacono średnio 69,82 zł, tj. o 8,3% więcej niż przed rokiem. W 6 województwach (spośród 12 badanych) przeciętne ceny żyta za 1 dt były wyższe od średniej w kraju, a najwyższe odnotowano w podkarpackim (78,94 zł) i śląskim (78,17 zł). Najmniej za 1 dt żyta płacono w lubelskim (61,11 zł) i łódzkim (65,17 zł). Wzrost cen obserwowano w 10 województwach (spośród 11 badanych) w granicach od 1,6% w mazowieckim do 25,6% w lubuskim i 25,5% w wielkopolskim. W skali roku niższe ceny żyta notowano na targowiskach w lubelskim (o 1,4%).

We wrześniu br. za 1 dt **żyta w skupie** płacono średnio 69,20 zł, tj. o 28,8% więcej niż w analogicznym okresie ubiegłego roku. W 5 województwach (spośród 15 badanych) przeciętne ceny skupu żyta były wyższe od średniej krajowej, a najwyższe odnotowano w zachodniopomorskim (72,18 zł). Najmniej za żyto w skupie płacono w podkarpackim (57,59 zł za 1 dt) i świętokrzyskim (59,44 zł). W porównaniu z wrześniem 2017 r. ceny żyta w skupie były wyższe we wszystkich badanych województwach, w granicach od 2,5% w świętokrzyskim do 36,8% w zachodniopomorskim.

Na **targowiskach za ziemniaki jadalne** (późne) we wrześniu 2018 r. płacono średnio 107,13 zł za 1 dt, tj. o 21,2% więcej niż we wrześniu ub. roku. W 9 województwach średnie ceny ziemniaków były wyższe od przeciętnej w kraju. Najwięcej za ziemniaki płacono na targowiskach w lubuskim (135,42 zł za 1 dt) i dolnośląskim (129,52 zł), a najmniej – w świętokrzyskim (82,36 zł za 1 dt), łódzkim (89,04 zł) i małopolskim (98,82 zł).

We wrześniu br. **w skupie** przeciętna cena **ziemniaków ogółem** ukształtowała się na poziomie 33,12 zł za 1 dt i w skali roku wzrosła o 19,4%. Wzrost cen obserwowano we wszystkich województwach w granicach od 0,2% w lubelskim do 34,4% w warmińsko-mazurskim.

We wrześniu 2018 r. za 1 kg **żywca rzeźnego wołowego** (bydła bez cieląt) w **skupie** płacono średnio 6,48 zł, tj. o 2,7% więcej niż przed rokiem. W 12 województwach przeciętne ceny skupu były wyższe od średniej w kraju. Rozpiętość cen skupu za 1 kg żywca wołowego wynosiła od 5,70 zł w mazowieckim do 7,11 zł w zachodniopomorskim. Wzrost cen obserwowano w 14 województwach, w granicach od 0,8% w śląskim do 10,8% podkarpackim. W skali roku średnie ceny żywca wołowego były niższe w mazowieckim (o 5,7%) i opolskim (o 1,1%).

Średnia cena skupu **żywca rzeźnego wieprzowego** we wrześniu 2018 r. wynosiła 4,69 zł za 1 kg i była o 11,3% niższa niż we wrześniu 2017 r. W 8 województwach przeciętne ceny skupu żywca wieprzowego były wyższe od średniej krajowej, a najwyższe zanotowano w lubuskim (5,13 zł za 1 kg) i opolskim (4,96 zł). Najmniej za 1 kg żywca wieprzowego w skupie płacono w lubelskim (4,50 zł) i pomorskim (4,58 zł). W skali roku spadek cen odnotowano we wszystkich województwach, w granicach od 14,2% w lubelskim do 8,9% w łódzkim.

Na **targowiskach** we wrześniu br. za 1 **prosię na chów** średnio płacono 175,70 zł, tj. o 7,2% mniej niż przed rokiem. Spadek cen obserwowano w 4 województwach (spośród 7 badanych), tj. w: kujawsko-pomorskim (20,3%), mazowieckim (16,2%), małopolskim (11,7%) i śląskim (5,6%). Więcej w ujęciu rocznym za prosię płacono w łódzkim (o 8,5%), świętokrzyskim (o 5,8%) i wielkopolskim (o 2,6%). Wyższe ceny prosiąt od przeciętnej w kraju notowano w śląskim (213,33 zł), małopolskim (200,00 zł), łódzkim (193,33 zł) i świętokrzyskim (184,44 zł). Natomiast najmniej za prosię płacono w kujawsko-pomorskim (142,50 zł).

We wrześniu 2018 r. średnia cena skupu **mleka krowiego** za 100 l wynosiła 132,77 zł, tj. o 8,4% mniej niż przed rokiem. Rozpiętość cen skupu mleka za 100 l wynosiła od 120,21 zł w łódzkim do 137,93 zł w podlaskim. W 7 województwach średnie ceny skupu mleka były wyższe od przeciętnej w kraju. W ujęciu rocznym spadek cen skupu mleka odnotowano we wszystkich województwach, w granicach od 11,5% w pomorskim do 4,4% w małopolskim.

Uwagi ogólne

1. Dane zamieszczone w publikacji – jeśli nie zaznaczono inaczej – podano w **każdorazowym podziale administracyjnym kraju**.
2. Dane prezentuje się w układzie **Polskiej Klasyfikacji Działalności – PKD 2007**, opracowanej na podstawie Statystycznej Klasyfikacji Działalności Gospodarczej we Wspólnocie Europejskiej – Statistical Classification of Economic Activities in the European Community – NACE Rev. 2. PKD 2007 wprowadzona została z dniem 1 I 2008 r. rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 XII 2007 r. (Dz. U. Nr 251, poz. 1885) z późniejszymi zmianami.
3. W ramach PKD 2007 dokonano dodatkowego grupowania, ujmując pod pojęciem „**Przemysł**” sekcje: „Górnictwo i wydobywanie”, „Przetwórstwo przemysłowe”, „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” oraz „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją”.
4. Dane w podziale terytorialnym oraz w podziale według sekcji PKD 2007 opracowano **metodą przedsiębiorstw**.
5. Dane opracowano zgodnie z **każdorazowym stanem organizacyjnym gospodarki narodowej**.
6. Dane prezentowane w publikacji obejmują podmioty gospodarki narodowej bez względu na charakter własności.
7. Przez **podmioty gospodarki narodowej** rozumie się jednostki prawne, tj.: osoby prawne, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.
8. Pod pojęciem **podmiotów gospodarczych** rozumie się podmioty prowadzące działalność gospodarczą (produkcyjną i usługową) na własny rachunek w celu osiągnięcia zysku.
9. W publikacji dane w zakresie:
  - 1) **przeciętnego zatrudnienia i przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń** dotyczą podmiotów gospodarczych sektora przedsiębiorstw, w których liczba pracujących przekracza 9 osób;
  - 2) **produkcji sprzedanej przemysłu i budownictwa** dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób;
  - 3) **wyników finansowych przedsiębiorstw niefinansowych** oraz **nakładów inwestycyjnych i inwestycji rozpoczętych** dotyczą podmiotów gospodarczych prowadzących księgi rachunkowe (z wyjątkiem jednostek prowadzących działalność gospodarczą zaliczoną według PKD 2007 do sekcji „Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo” oraz „Działalność finansowa i ubezpieczeniowa”), w których liczba pracujących przekracza 49 osób.
10. Informacje odnoszące się do **sektora przedsiębiorstw**, prezentuje się w oparciu o definicję przedsiębiorstwa wprowadzoną w rozporządzeniu Rady (EWG) nr 696/93 z dnia 15 III 1993 r. w sprawie jednostek statystycznych do celów obserwacji i analizy systemu produkcyjnego we Wspólnocie. Zgodnie z ww. rozporządzeniem, przedsiębiorstwo jest traktowane jako jednostka organizacyjna produkująca wyroby lub świadcząca usługi, która osiąga korzyści z pewnego stopnia samodzielności w podejmowaniu decyzji, w szczególności w zakresie alokacji swoich bieżących zasobów. Przedsiębiorstwo prowadzi jedną lub kilka rodzajów działalności w jednym lub kilku miejscach i jest tworzone przez jednostkę prawną lub grupę jednostek prawnych. Sektor przedsiębiorstw obejmuje podmioty prowadzące działalność gospodarczą w zakresie: leśnictwa i pozyskiwania drewna; rybołówstwa w wodach morskich; górnictwa i wydobywania; przetwórstwa przemysłowego; wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych; dostawy wody; gospodarowania ściekami i odpadami oraz działalności związanej z rekultywacją; budownictwa; handlu hurtowego i detalicznego; naprawy pojazdów samochodowych, włączając motocykle; transportu i gospodarki magazynowej; działal-

ności związanej z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi; informacji i komunikacji; działalności związanej z obsługą rynku nieruchomości; działalności prawniczej, rachunkowo-księgowej i doradztwa podatkowego, działalności firm centralnych (head offices); doradztwa związanego z zarządzaniem; działalności w zakresie architektury i inżynierii; badań i analiz technicznych; reklamy, badania rynku i opinii publicznej; pozostałej działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej; działalności w zakresie usług administrowania i działalności wspierającej; działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją; naprawy i konserwacji komputerów i artykułów użytku osobistego i domowego; pozostałej indywidualnej działalności usługowej.

11. Jako ceny stałe od 2016 r. przyjęto ceny stałe 2015 r. (średnie ceny bieżące 2015 r.).

12. Niektóre dane liczbowe zostały podane na podstawie danych nieostatecznych i mogą ulec zmianie w następnych publikacjach Głównego Urzędu Statystycznego.

13. Liczby względne (wskaźniki, odsetki) obliczono z reguły na podstawie danych bezwzględnych, wyrażonych z większą dokładnością niż podano w tablicach.

14. Ze względu na zaokrąglenia danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się nieznacznie różnić od podanych wielkości „ogółem”.

15. W publikacji zastosowano skróty nazw niektórych sekcji PKD 2007; skrócone nazwy zostały oznaczone w tablicach znakiem „Δ”. Zestawienie zastosowanych skrótów i pełnych nazw podaje się poniżej:

Oznaczenia sekcji	Opis	Stosowane skróty
G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	Handel; naprawa pojazdów samochodowych
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	Zakwaterowanie i gastronomia
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	Obsługa rynku nieruchomości
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	Administrowanie i działalność wspierająca

16. Szersze informacje oraz szczegółowe wyjaśnienia metodyczne publikowane są w zeszytach metodycznych oraz opracowaniach branżowych GUS.

Uwagi metodologiczne

1. Dane o:

a) **ludności** zbilansowano na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011 (NSP 2011) oraz danych ze sprawozdawczości bieżącej z ruchu naturalnego i migracji ludności;

b) urodzeniach i zgonach (w tym zgonach niemowląt) zostały obliczone zgodnie z kryteriami definicji urodzenia i zgonu noworodka – rekomendowanej przez Światową Organizację Zdrowia (WHO).

2. Dane o **przeciętnym zatrudnieniu** obejmują osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy w pełnym wymiarze czasu pracy oraz w niepełnym, po przeliczeniu na pełnozatrudnionych.

3. Dane o **bezrobociu rejestrowanym** dotyczące osób zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy prezentuje się zgodnie z ustawą z dnia 20 IV 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tekst jednolity Dz. U. 2017 poz. 1065, z późniejszymi zmianami).

Liczba bezrobotnych nie obejmuje osób odbywających m.in. szkolenie, staż, przygotowanie zawodowe dorosłych, pracę społecznie użyteczną oraz osób skierowanych do agencji zatrudnienia w ramach zaleceń działań aktywizacyjnych.

Bezrobotni w szczególnej sytuacji na rynku pracy to osoby, którym przysługuje pierwszeństwo w skierowaniu do udziału w programach specjalnych i które zgodnie z nowelizacją ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, obowiązującą od 27 V 2014 r., spełniają co najmniej jedno z kryteriów:

a) bezrobotni do 30 roku życia,

b) długotrwale bezrobotni,

c) bezrobotni powyżej 50 roku życia,

d) bezrobotni korzystający ze świadczeń pomocy społecznej,

e) bezrobotni posiadający co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia lub co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18 roku życia,

f) bezrobotni niepełnosprawni.

Długotrwale bezrobotni są to osoby pozostające w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego dorosłych w miejscu pracy.

Bezrobotni nieposiadający prawa do zasiłku to zarejestrowane w urzędach pracy osoby poszukujące pracy, które utraciły bądź nie nabyły prawa do zasiłku.

Stopę bezrobocia rejestrowanego obliczono jako stosunek liczby bezrobotnych zarejestrowanych do liczby cywilnej ludności aktywnej zawodowo, tj. bez pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

Stopę napływu bezrobotnych obliczono jako stosunek liczby bezrobotnych nowo zarejestrowanych do liczby osób aktywnych zawodowo w końcu kwartału.

4. Dane o **aktywności ekonomicznej ludności** w wieku 15 lat i więcej opracowano na podstawie reprezentacyjnego Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL), prowadzonego w cyklu kwartalnym, metodą obserwacji ciągłej (ruchomy tydzień badania). Badaniem objęte są osoby będące członkami gospodarstw domowych w wylosowanych mieszkaniach z wyjątkiem osób przebywających poza gospodarstwem domowym, tj. za granicą lub w gospodarstwach zbiorowego zakwaterowania, 12 miesięcy i więcej.

Wyniki badania uogólniono w oparciu o bilanse ludności, dla których podstawą są wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2011 r., a dane składowe (urodzenia, zgony i migracje) pochodzą z rejestrów urzędów stanu cywilnego, biur ewidencji poszczególnych gmin oraz PESEL.

Ludność aktywna zawodowo obejmuje wszystkie osoby uznane za pracujące lub bezrobotne.

Do **pracujących** zaliczono wszystkie osoby w wieku 15 lat i więcej, które w okresie badanego tygodnia:

a) wykonywały, przez co najmniej 1 godzinę, pracę przynoszącą zarobek lub dochód, tzn. były zatrudnione w charakterze pracownika najemnego, pracowały we własnym (lub dzierżawionym) gospodarstwie rolnym lub prowadziły własną działalność gospodarczą poza rolnictwem albo pomagały (bez wynagrodzenia) w prowadzeniu rodzinnego gospodarstwa rolnego lub rodzinnej działalności gospodarczej poza rolnictwem;

b) miały pracę, ale jej nie wykonywały:

- z powodu choroby, urlopu macierzyńskiego, urlopu rodzicielskiego lub wypoczynkowego,
- z innych powodów, przy czym długość przerwy w pracy wynosiła do 3 miesięcy oraz od 2006 r. – powyżej 3 miesięcy i dotyczyła osób, które były pracownikami najemnymi i w tym czasie otrzymywały co najmniej 50% dotychczasowego wynagrodzenia.

Bezrobotni to osoby w wieku 15–74 lata, które w okresie badanego tygodnia nie były osobami pracującymi, aktywnie poszukiwały pracy i były gotowe ją podjąć w ciągu dwóch tygodni następujących po tygodniu badanym.

Do bezrobotnych zaliczono także osoby, które znalazły pracę i oczekiwały na jej rozpoczęcie przez okres nie dłuższy niż 3 miesiące oraz były gotowe tę pracę podjąć.

Współczynnik aktywności zawodowej obliczono jako udział aktywnych zawodowo (ogółem lub danej grupy) w liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej (ogółem lub danej grupy).

Wskaźnik zatrudnienia obliczono jako udział pracujących (ogółem lub danej grupy) w liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej (ogółem lub danej grupy).

Stopę bezrobocia obliczono jako udział bezrobotnych (ogółem lub danej grupy) w liczbie ludności aktywnej zawodowo w wieku 15 lat i więcej (ogółem lub danej grupy).

5. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto przypadające na 1 zatrudnionego w sektorze przedsiębiorstw obliczono przyjmując:

- a) wynagrodzenia osobowe bez wynagrodzeń osób wykonujących pracę nakładczą oraz uczniów, a także osób zatrudnionych za granicą;
- b) wypłaty z tytułu udziału w zysku lub w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach;
- c) honoraria wypłacone niektórym grupom pracowników za prace wynikające z umowy o pracę.

Dane o przeciętnym miesięcznym wynagrodzeniu podaje się w ujęciu brutto, tj. łącznie z zaliczkami na poczet podatku dochodowego od osób fizycznych oraz od 1999 r. ze składkami na obowiązkowe ubezpieczenie społeczne (emerytalne, rentowe i chorobowe) płaconymi przez ubezpieczonego pracownika.

6. Informacje o świadczeniach emerytalnych i rentowych (poza rolnikami indywidualnymi) dotyczą świadczeń wypłacanych w ramach pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych ze środków Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, budżetu państwa (w ramach dotacji celowej oraz od 2007 r. także z odrębnego rozdziału wydatków budżetu państwa), a także z budżetów Ministerstwa Obrony Narodowej, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Ministerstwa Sprawiedliwości.

Informacje o **świadczeniach emerytalnych i rentowych rolników indywidualnych** dotyczą świadczeń wypłacanych przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego ze środków Funduszu Emerytalno-Rentowego i budżetu państwa (w ramach dotacji celowej oraz od 2007 r. z odrębnego rozdziału wydatków budżetu państwa), a także ze środków wypłacanych w ramach pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych, w przypadku gdy rolnicy posiadają uprawnienia do łącznego pobierania świadczeń z tych środków.

Świadczenia emerytalno-rentowe nie obejmują wypłat emerytur i rent realizowanych na mocy umów międzynarodowych.

Świadczenia emerytalno-rentowe obejmują kwotę świadczeń należnych (bieżących oraz wyrównawczych) uwzględniającą od 2007 r. zmniejszenia m.in. z tytułu osiągnięcia przychodów z pracy.

7. Dane o wartości produkcji sprzedanej przemysłu (tj. górnictwa i wydobywania, przetwórstwa przemysłowego, wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych oraz dostawy wody; gospodarowania ściekami i odpadami oraz działalności związanej z rekultywacją) prezentuje się bez VAT i podatku akcyzowego, natomiast łącznie z wartością dotacji przedmiotowych, tj. dotacji do wyrobów i usług – w tzw. cenach bazowych.

Wartość **produkcji sprzedanej budownictwa** wyrażona w cenach bazowych, z uwagi na niewystępujący podatek akcyzowy i dotacje przedmiotowe, równa się wartości wyrażonej w cenach producenta.

Dane o produkcji sprzedanej przemysłu dotyczą działalności przemysłowej i nieprzemysłowej podmiotów gospodarczych zaliczanych do sekcji: „Górnictwo i wydobywanie”, „Przetwórstwo przemysłowe”, „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” oraz „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją” i obejmują:

- a) wartość sprzedanych wyrobów gotowych (niezależnie od tego, czy otrzymano za nie należne opłaty), półfabrykatów i części własnej produkcji;
- b) wartość robót i usług świadczonych odpłatnie, tj. zarówno przemysłowych, jak i nieprzemysłowych;
- c) zryczałtowaną odpłatność agenta w przypadku zawarcia umowy na warunkach zlecenia lub pełne przychody agenta w przypadku zawarcia umowy agencyjnej;
- d) wartość produktów w formie rozliczeń w naturze;
- e) produkty przeznaczone na powiększenie wartości własnych środków trwałych.

8. Informacje o mieszkaniach oddanych do użytkowania dotyczą mieszkań w budynkach nowo wybudowanych i rozbudowanych (w części stanowiącej rozbudowę) oraz uzyskanych w wyniku przebudowy pomieszczeń niemieszkalnych. Podziału na mieszkania w budynkach spółdzielni mieszkaniowych, indywidualnych (tj. realizowanych przez osoby fizyczne, fundacje, kościoły i związki wyznaniowe) oraz realizowanych z przeznaczeniem na sprzedaż lub wynajem dokonano na podstawie sposobu finansowania budowy lub przeznaczenia mieszkań. Od 2018 r. ulega zmianie zakres danych gromadzonych dla form budownictwa „indywidualne” oraz „przeznaczone na sprzedaż lub wynajem”. Zmiana polega na włączeniu efektów budownictwa „indywidualnego realizowanego z przeznaczeniem na sprzedaż lub wynajem” do efektów budownictwa „przeznaczone na sprzedaż lub wynajem”. Poniżej zaprezentowano zmienione definicje:

- **budownictwo indywidualne** – realizowane przez osoby fizyczne, fundacje, kościoły i związki wyznaniowe z przeznaczeniem na użytek własny inwestora;
- **budownictwo przeznaczone na sprzedaż lub wynajem** – realizowane w celu osiągnięcia zysku przez różnych inwestorów.

9. Prezentowane dane dotyczą podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON i obejmują osoby prawne, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Krajowy rejestr urzędowy podmiotów gospodarki narodowej, zwany dalej rejestrem REGON, jest rejestrem administracyjnym prowadzonym przez Prezesa GUS. Zasady prowadzenia rejestru określają przepisy ustawy z dnia 29 VI 1995 r. o statystyce publicznej (tekst jednolity Dz. U. 2018 poz. 997, z późniejszymi zmianami) oraz przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 XI 2015 r. (Dz. U. poz. 2009, z późniejszymi zmianami).

Podstawą funkcjonowania rejestru REGON jest identyfikowanie podmiotów gospodarki narodowej, co jest realizowane poprzez nadawanie im unikatowych numerów identyfikacyjnych. W lipcu 2018 r. wykreślono z rejestru REGON ok. 100 tys. podmiotów, które utraciły zdolność prawną na mocy art. 3 ustawy z dnia 28 XI 2014 r. o zmianie ustawy o KRS i niektórych innych ustaw (Dz. U. 2014 poz. 1924).

Dane dotyczące **wyników finansowych przedsiębiorstw** dostosowano do ustawy o rachunkowości z dnia 29 IX 1994 r. (tekst jednolity Dz. U. 2016 poz. 1047, z późniejszymi zmianami).

Przychody z całokształtu działalności (kwoty otrzymane i należne) obejmują:

- a) przychody netto ze sprzedaży produktów (wyrobów i usług), łącznie z dotacjami do produktów;
- b) przychody netto ze sprzedaży towarów i materiałów, łącznie z kwotami należnymi z tytułu sprzedaży opakowań wielokrotnego użytku;
- c) pozostałe przychody operacyjne;
- d) przychody finansowe.

Koszty uzyskania przychodów z całokształtu działalności obejmują:

- a) koszt własny sprzedanych produktów (wyrobów i usług), tj. koszty ogółem pomniejszone o koszt wytworzenia świadczeń na własne potrzeby jednostki i skorygowane o zmianę stanu produktów;
- b) wartość sprzedanych towarów i materiałów według cen zakupu (nabycia);
- c) pozostałe koszty operacyjne;
- d) koszty finansowe.

Wyniki finansowe:

- a) wynik finansowy brutto (zysk lub strata) jest to wynik na działalności gospodarczej — do końca 2015 r. korygowany o wynik zdarzeń nadzwyczajnych;
- b) wynik finansowy netto (zysk lub strata) otrzymuje się po pomniejszeniu wyniku finansowego brutto o obowiązkowe obciążenia, które obejmują podatek dochodowy od osób prawnych i fizycznych oraz inne płatności wynikające z odrębnych przepisów.

Wskaźniki:

- a) wskaźnik rentowności ze sprzedaży jest to relacja wyniku ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów do przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów;
- b) wskaźnik rentowności obrotu brutto jest to relacja wyniku finansowego brutto do przychodów z całokształtu działalności;
- c) wskaźnik rentowności obrotu netto jest to relacja wyniku finansowego netto do przychodów z całokształtu działalności;

d) wskaźnik poziomu kosztów jest to relacja kosztów uzyskania przychodów z całokształtu działalności do przychodów z całokształtu działalności.

10. Podstawę do opracowania **wskaźników cen towarów i usług konsumpcyjnych** stanowi obserwacja cen reprezentantów towarów i usług.

Wskaźniki cen obliczono przy przyjęciu systemu wag opracowanego na podstawie struktury wydatków (bez spożycia naturalnego i wydatków na ubezpieczenie na życie) gospodarstw domowych na zakup towarów i usług konsumpcyjnych z roku poprzedzającego rok badany, uzyskanej z badania budżetów gospodarstw domowych.

Grupowania towarów i usług konsumpcyjnych dokonano na podstawie Europejskiej Klasyfikacji Spożycia Indywidualnego według Celu (COICOP).

11. Źródłem informacji o **cenach detalicznych** prezentowanych towarów żywnościowych są notowania cen prowadzone przez ankietatorów w wybranych punktach sprzedaży, w wytypowanych rejonach badania cen. Ceny żywności notowane są raz w miesiącu z wyjątkiem owoców i warzyw, w zakresie których notowania cen prowadzone są dwa razy w miesiącu.

12. Dane o **cenach skupu** dotyczą cen płaconych przez podmioty gospodarcze skupujące produkty rolne bezpośrednio od ich producentów. Przeciętne ceny obliczono jako iloraz wartości (bez podatku od towarów i usług) i ilości poszczególnych produktów rolnych. Prezentowane ceny skupu produktów rolnych pochodzą z badania miesięcznego (meldunek o skupie produktów rolnych realizowanym przez osoby prawne i samodzielne jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej).

13. Źródłem informacji o **cenach produktów rolnych** i zwierząt gospodarskich uzyskiwanych przez rolników **na targowiskach** są miesięczne notowania cen dokonywane przez stałych ankietatorów na celowo wytypowanych ok. 440 targowiskach. Przeciętne ceny miesięczne obliczono jako średnie arytmetyczne wszystkich notowań w skali całego kraju i województw.

14. Pogłowie zwierząt gospodarskich podano na podstawie badań pogłowia trzody chlewnej i produkcji żywca wieprzowego oraz bydła, owiec, drobiu i związanej z tymi gatunkami produkcji zwierzęcej, prezentując dane według grup produkcyjno-użytkowych. Badania pogłowia trzody chlewnej i produkcji żywca wieprzowego prowadzone są 3-krotnie w roku — w marcu według stanu na 1 marca, w czerwcu według stanu na 1 czerwca i w grudniu według stanu na 1 grudnia, a badania pogłowia bydła i pozostałych gatunków zwierząt gospodarskich — 2-krotnie w roku — według stanu w czerwcu i grudniu.

15. Nakłady inwestycyjne są to nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji.

Nakłady inwestycyjne dzielą się na nakłady na środki trwałe oraz pozostałe nakłady.

Nakłady na środki trwałe są to nakłady na:

- budynki i budowle (obejmują budynki i lokale oraz obiekty inżynierii lądowej i wodnej), w tym m.in. roboty budowlano-montażowe, dokumentacje projektowo-kosztorysowe,
- maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia (łącznie z przyrządami, ruchomościami i wyposażeniem),
- środki transportu,
- inne, tj.: melioracje szczegółowe, koszty ponoszone przy nabyciu gruntów i używanych środków trwałych, inwentarz żywy (stado podstawowe) i zasadzenia wieloletnie, a ponadto odsetki od kredytów i pożyczek inwestycyjnych za okres realizacji inwestycji (z wyjątkiem odsetek nieuwzględnionych w wartości nakładów na środki trwałe przez podmioty stosujące Międzynarodowe Standardy Rachunkowości (MSR), wprowadzone od 1 I 2005 r.).

Pozostałe nakłady są to nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji oraz inne koszty związane z realizacją inwestycji. Nakłady te nie zwiększają wartości środków trwałych.

General notes

1. Data in the publication, unless otherwise indicated, are presented according to **administrative division of the country in a given period.**

2. Data are presented according to the **Polish Classification of Activities – PKD 2007**, compiled on the basis of the Statistical Classification of Economic Activities in the European Community – NACE Rev. 2. PKD 2007 was introduced on 1 I 2008 by the decree of the Council of Ministers of 24 XII 2007 (Journal of Laws No. 251, item 1885) with later amendments.

3. The item **“Industry”** was introduced, including NACE Rev. 2 sections: “Mining and quarrying”, “Manufacturing”, “Electricity, gas, steam and air conditioning supply” as well as “Water supply; sewerage, waste management and remediation activities”, as an additional grouping.

4. Data according to territorial division as well as to NACE Rev. 2 sections are compiled using the **enterprise method.**

5. Data are compiled in accordance with to the **respective organizational status of units of the national economy.**

6. Data presented in publication cover entities of the national economy regardless of ownership.

7. The term **entities of the national economy** is understood as legal entities, i.e.: legal persons, organizational entities without legal personality as well as natural persons conducting economic activity.

8. The term **economic entities** is understood as entities conducting economic activity (production and service) on their own account in order to earn a profit.

9. In the publication data in regard to:

a) **average paid employment and average monthly gross wages and salaries** concern economic entities of the enterprise sector in which the number of employed persons exceeds 9 persons;

b) **sold production of industry and construction** concern economic entities, in which the number of employed persons exceeds 9 persons;

c) **financial results of non-financial enterprises and investment outlays** and **newly started investments** refer to economic entities keeping accounting ledgers (with the exception of units conducting economic activity included, in accordance with the NACE Rev.2, in section “Agriculture, forestry and fishing” and “Financial and insurance activities”), in which the number of employed persons exceeds 49 persons.

10. Information relating to the **enterprise sector** is presented based on the definition of “enterprise” – introduced by the regulation of the Council (EEC) No. 696/93 of 15 III 1993 on the statistical units for the observation and analysis of the production system in the Community. In accordance with the above-mentioned Regulation the enterprise is the smallest combination of legal units that is an organizational unit producing goods or services, which benefits from a certain degree of autonomy in decision-making, especially for the allocation of its current resources. An enterprise carries out one or more activities at one or more locations. An enterprise may be a sole legal unit. Enterprise sector includes those entities, which carry out economic activities in the following areas: forestry and logging; marine fishing; mining and quarrying; manufacturing; electricity, gas, steam and air conditioning supply; water supply; sewerage, waste management and remediation activities; construction; wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles; transportation and storage; accommodation and food service activities information and communication; real estate activities; legal and accounting activities; activities of head offices; management consultancy activities; architectural and engineering activities; technical testing and analysis;

advertising and market research; other professional, scientific and technical activities; administrative and support service activities; arts, entertainment and recreation; repair of computers and personal and household goods; other personal service activities.

11. As constant prices since 2016 were adopted – 2015 constant prices (2015 average current prices).

12. Some data are given on the basis of preliminary data and may change in subsequent publications of the Statistics Poland.

13. Relative numbers (indices, percentages) are, as a rule, calculated on the basis of absolute data expressed with higher precision than that presented in tables.

14. Due to the rounding of data, in some cases sums of components may slightly differ from the amount given in the item "total".

15. The names of some sections of NACE Rev. 2 used in publication have been abbreviated, abbreviations are marked in the tables with the sign "Δ". The list of abbreviations used and their full names are given below:

Section marking	Description	Abbreviations
G	Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles	Trade; repair of motor vehicles
I	Accommodation and food service activities	Accommodation and catering

16. Broader information and detailed methodological description are published in methodological volumes and branch statistical publications of Central Statistical Office.

Methodological notes

1. Data concerning:

a) population are compiled on the basis of the results of the Population and Housing Census 2011 as well as current reporting data on vital statistics and population migration;

b) births and deaths (including infant deaths) – are calculated according to the definition of infant birth and death – recommended by the World Health Organization (WHO).

2. Data on **average paid employment** include persons employed on the basis of a labour contract on a full and part-time basis, converted to full-time work period.

3. Data on the **unemployed persons registered** in the powiat labour offices are presented in accordance with the Law of 20 IV 2004 on Promotion of Employment and Labour Market Institutions (uniform text Journal of Laws 2017 item 1065, with later amendments).

Registered unemployment has not include persons who: undergoing traineeships, an internship, person undergoing occupational preparation of adults and social utility works and directed to employment agency within the framework of activation actions appointment.

Unemployed persons with a specific situation on the labour market are the persons, who are entitled to priority in appointment for participation in special programmes and who, in accordance with amendment to Law on Employment Promotion and Labour Market Institutions, in force since 27 V 2014, persons fulfilling at least one of the criteria:

a) unemployed persons below 30 years of age,

b) are long-term unemployed,

c) unemployed persons over 50 years of age,

d) unemployed persons benefiting from social assistance,

e) unemployed persons with at least one child under 6 years of age or at least one disabled child below 18 years of age,

f) disabled unemployed persons.

The long-term unemployed are persons remaining in the register rolls of the powiat labour office for the overall period of over 12 months during the last two years, excluding the periods of traineeship and occupational preparation of adult in the workplace.

Unemployed persons without benefits are persons registered in employment offices, in search for work, who either lost or did not acquire rightsto benefits.

The **registered unemployment rate** is calculated as the relation of number of registered unemployed persons to the economically active civilian population, i.e. excluding persons in active military service as well as employees of budgetary entities conducting activity within the scope of national defence and public safety.

The **inflow rate of unemployment** is calculated as a ratio of newly registered unemployed persons to the number of economically active persons at the end of a quarter.

4. Data on the **economic activity of the population**, aged 15 and more, are compiled on the basis of the Labour Force Survey (LFS), which is conducted quarterly using continuous observation method (a sliding survey week). The survey includes the members of households in dwellings selected on a random basis

excluding persons staying outside the households, i.e. abroad or living in institutional households, for 12 months or longer.

The survey results have been generalized based on population balances or which the base has been the results of the Population and Housing Census of 2011, while the component data (births, deaths and migration) comes from the reports of civil status offices, local registration offices of individual gminas and PE-SEL. Economically active population includes all persons who are considered as employed or unemployed.

Among the **employed persons** are included all persons aged 15 or more who within the surveyed week:

a) performed, for at least one hour, any work generating pay or income, i.e. were employed as

paid employees, worked on own (or leased) agricultural farm, or conducted their own economic activity outside agriculture or assisted (without pay) in work on family agricultural farm or conducting family economic activity outside agriculture;

b) had work but did not perform it:

- due to illness, maternity leave, parental leave or vacation,
- due to other reasons, but the break in employment did not exceed 3 months and since 2006 – exceeded 3 months and concerned persons who were paid employees and during that period received at least 50% of the hitherto wages and salaries.

The **unemployed** are persons aged 15–74, who within the period of the surveyed week did not work, actively sought work and were available for work within two weeks after the surveyed week.

The unemployed also include persons who have found work and were waiting to begin it within the period no longer than 3 months as well as persons who were available for that work.

The **activity rate** is calculated as the share of the economically active persons (total or a given group) in population aged 15 and more (total or a given group).

The **employment rate** is calculated as the share of the employed persons (total or a given group) in population aged 15 and more (total or a given group).

The **unemployment rate** is calculated as the share of unemployed persons (total or a given group) in the number of economically active population aged 15 and more (total or a given group).

5. Average monthly gross wage and salary per paid employee in the enterprise sector is calculated assuming the following:

- a) personal wages and salaries, excluding wages and salaries of outworkers and apprentices as well as persons employed abroad;
- b) payments from a share in profit or in the balance surplus of cooperatives;
- c) fees paid to selected groups of employees for performing work in accordance with labour contract.

Data regarding average monthly wages and salaries are given in gross terms, i.e., including deductions for personal income tax and since 1999 also employee's contributions to compulsory social security (retirement, pension and illness) paid by the insured employee.

6. Information regarding retirement and other pension benefits (excluding farmers) concerns benefits which are paid in regard to non-agricultural social security system by the Social Insurance Institution from the source of the Social Insurance Fund, the state budget (within the scope of the targeted grant as well as since 2007 also from the separate division of the state budget expenditures) and also from the budgets of the Ministry of National Defence, the Ministry of Interior and Administration as well as the Ministry of Justice.

Information regarding **retirement and other pension benefits for farmers** concerns benefits which are paid by the Agricultural Social Insurance Fund from the source of the Pension Fund and by the state budget (within the scope of the targeted grant as well as since 2007 from the separate division of the state budget expenditures) and also from the source which are paid in regard to non-agricultural social security system, in case of farmers who are authorized to receive benefits from those sources simultaneously.

Retirement and other pension benefits systems do not provide for the payment of retirement and other pensions arising out of international agreements.

Retirement and other pension benefits include the amount of benefits due (current and compensatory), taking into account since 2007 the deductions, among others, in respect of achieving revenue from work.

7. Data on the value of sold production of industry (i.e. of mining and quarrying, manufacturing, electricity, gas, steam and air conditioning supply and also water supply; sewerage, waste management and remediation activities) are presented excluding VAT and the excise tax, but including the value of subsidies on products and services, in so-called basic prices.

The **value of sold production of construction** presented in basic prices, is equal to the value expressed in producer's prices due to the lack of excise tax and entity subsidies.

Data regarding sold production of industry concerns industrial and non-industrial activities of economic entities included to the sections: "Mining and quarrying", "Manufacturing", "Electricity, gas, steam and air conditioning supply" and "Water supply; sewerage, waste management and remediation activities" and covers:

- a) the value of finished goods sold (regardless of whether or not payments due were received for them), semi-finished products and parts of own production;
- b) the value of paid work and services rendered, i.e. both industrial and non-industrial;
- c) flat agent's fee in the case of concluding an agreement on commission terms or full agent's fee in the case of concluding an agency agreement;
- d) the value of products in the form of settlements in kind;
- e) products designated for increasing the value of own fixed assets.

8. Information regarding completed dwellings concerns dwellings in newly built and expanded buildings (partly comprising the expansion) as well as dwellings obtained as a result of investment adaptations, together with dwellings obtained from conversion of non-residential spaces. The division of dwellings into buildings of housing cooperatives, private buildings (i.e. realized by natural persons, foundations, churches and religious associations) as well as dwellings realized for sale or rent was made on the basis of the way of construction financing or dwellings designing. Since 2018 the scope of data for the "private construction" and the "construction designated for sale or rent" has been changed. The results of "the private construction designated for sale or rent" is included into "the construction designated for sale or rent". The revised definitions are presented below:

- **private construction** – housing construction realised by natural persons, foundations, churches and religious associations, designated for the use of the investor;
- **construction for sale or rent** – housing construction realised in order to achieve a profit by various investors.

9. Presented data concern entities of the national economy entered in the REGON register and include legal persons, organizational entities without legal personality and natural persons. conducting economic activity.

The National Official Business Register, hereinafter referred to as REGON, is an administrative register held by the President of Statistics Poland. The rules for running the register are defined by the Law on Official

Statistics, dated 29 VI 1995 (uniform text Journal of Laws 2018 item 997 with later amendments) and the provisions of the decree of the Council of Ministers of 30 XI 2015 (Journal of Laws item 2009, with later amendments). In July 2018, about 100 thous. entities that have lost legal capacity under art. 3 of the Law of 28 XI 2014 amending the Law on the National Court Register and certain other laws (Journal of Laws 2014, item 1924) were removed from the REGON register.

Data on **financial results of enterprises** are adjusted to the Accounting Act dated 29 IX 1994 (uniform text Journal of Laws 2016 item 1047, with later amendments).

Revenues from total activity (sums received and due) include:

- a) net revenues from sale of products (goods and services) including subsidies on products;
- b) net revenues from sale of goods and materials, including sums due from the sale of re-use packages;
- c) other operating revenues;
- d) financial revenues.

Cost of obtaining revenues from total activity includes:

- a) the cost of products sold (goods and services), i.e., the total costs decreased by the costs of generating benefits for the needs of the entity and corrected by change in product stocks;
- b) the value of goods and materials sold according to procurement (purchase) prices;
- c) other operating costs;
- d) financial costs.

Financial results:

- a) gross financial result (profit or loss) is a result on economic activity — until the end of 2015 corrected by result on extraordinary events;
- b) net financial result (profit or loss) is obtained after decreasing of the gross financial result by obligatory encumbrances, which include corporate and personal income tax as well as other payments resulting from separate regulations.

Indices:

- a) sales profitability rate constitutes the relation of the result from the sale of products, goods and materials to net revenues from the sale of products, goods and materials;
- b) gross turnover profitability rate constitutes the relation of gross financial result to revenues from total activity;
- c) net turnover profitability rate constitutes the relation of net financial result to revenues from total activity;
- d) cost level indicator constitutes the relation of the costs of obtaining revenues from total activity to revenues from total activity.

10. The basis for compiling the **price indices of consumer goods and services** is price observation of representatives of goods and services.

The consumer price indices have been calculated applying the weights system based on the structure of households expenditure (excluding own consumption and expenditures on life insurance) of particular groups of households on purchasing consumer goods and services, from the year preceding the surveyed year, derived from the household' budget survey.

The grouping of consumer goods and services is presented on the basis of the European Classification of Individual Consumption by Purpose (COICOP).

11. The sources of information on **retail prices** of presented foodstuffs are quotations conducted by price collectors in selected sales outlets, in selected price survey regions. Prices of food are collected once a month, with the exception of fruit and vegetables, for which the quotations are conducted two times a month.

12. Data on **procurement prices** concern prices paid by economic entities purchasing agricultural products directly from their producers. Average prices were calculated as a quotient of value (without value added tax – VAT) and quantity of each agricultural product. Presented procurement prices come from monthly survey (reports on procurement of agricultural products from legal persons and organizational entities without legal personality).

13. The information on prices of **agricultural products** and livestock received by farmers **on marketplaces** comes from price quotations of agricultural products, provided by a network of interviewers collecting it on selected about 440 marketplaces. Average monthly prices were calculated as arithmetic mean of quotations from the entire country and from voivodships.

14. Farm animal stocks have been disclosed on the basis of surveys of pig stocks and production of pigs for slaughter and cattle, sheep, poultry and animal production related to these species, with data being presented according to production — utility groups. Surveys of pig stocks and production of pigs for slaughter are conducted three times a year — in March as of 1st March, in June as of 1st June and in December as of 1st December, while surveys of cattle and other farm animal species — twice a year — as at June and December.

15. Investment outlays are financial or tangible outlays, the purpose of which is the creation of new fixed assets or the improvement (rebuilding, enlargement, reconstruction or modernization) of existing capital asset items, as well as outlays on so-called initial investments.

Investment outlays are divided into outlays on fixed assets and other outlays.

Outlays on fixed assets include outlays on:

- buildings and structures (include buildings and places as well as civil engineering works), of which, among others, construction and assembly works, design and cost estimate documentations,
- machinery, technical equipment and tools (including instruments, moveables and endowments),
- transport equipment,
- others, i.e., detailed meliorations, costs incurred for purchasing land and second-hand fixed assets, livestock (basic herd), long-term plantings, interests on investment credits and investment loans for the period of investment realization (except for interests not included in outlays on fixed assets by units that use International Accounting Standards (IAS), implemented since 1 I 2005).

Other outlays are outlays on so-called initial investments as well as other costs connected with investment realization. These outlays do not increase the value of fixed assets.